

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

TVORBA VIKTORA PELEVINA A JEJÍ OHLAS V ČECHÁCH
(BAKALÁŘSKÁ PRÁCE)

WORK OF VIKTOR PELEVIN AND ITS RECEPTION IN THE CZECH REPUBLIC
(BACHELOR THESIS)

Autor: Lucja Branna
Vedoucí práce: PaedDr. Antonín Hlaváček

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze, 16. dubna 2012

.....

Lucja Branna

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PaedDr. Antonínu Hlaváčkovi za jeho cenné rady a připomínky, a také za jeho vstřícnost a trpělivost po celou dobu vedení práce.

Obsah

1.	ÚVOD.....	6
2.	POSTMODERNISMUS	7
	2.1.Postmoderní próza	8
	2.2.Postmodernismus ve vybraných dílech Viktora Pelevina	10
3.	VIKTOR PELEVIN	14
	3.1.Rodina a škola.....	14
	3.2.Studium.....	15
	3.3.Práce	15
	3.4.Fenomén Pelevin	16
4.	HELMA HRŮZY	18
	4.1.Hlavní postavy	19
	4.2.Hrůzná Helma hrůzy	20
	4.3.Zájem mezi veřejnou společností	21
5.	GENERATION P.....	22
	5.1.Reklama – fikce nebo skutečnost?.....	23
	5.2.Mytologie.....	25
	5.3.Jazyk a styl.....	27
	5.4.Kompozice	28
	5.5.Generace pepsi-poly	28
6.	OMON RA.....	29
	6.1.Děj.....	29
	6.2.Kosmická groteska.....	32
7.	OHLAS PELEVINOVY TVORBY V ČECHÁCH A V POLSKU	36

7.1.	Ohlas v Čechách	36
7.2.	Pelevinův úspěch v Polsku	42
8.	SHRNUTÍ PELEVINOVY TVORBY	44
9.	ZÁVĚR	47
10.	POUŽITÁ LITERATURA	49
11.	RESUMÉ	53
12.	РЕЗЮМЕ	55
13.	SUMMARY	57

1. Úvod

V současné době patří Viktor Pelevin mezi nejčtenější a nejvydávanější ruské autory a proto jsem se rozhodla věnovat pozornost jeho tvorbě. Tento spisovatel se řadí mezi postmoderní autory a jeho díla vyšla v mnoha světových jazycích. Svou pověstí samotáře a člověka nevyhledávajícího publicitu, přitahuje celou řadu čtenářů. Cílem této práce je podat ucelenou charakteristiku Pelevinovy tvorby a jeho vybraných děl. Práce také zjišťuje ohlas Pelevinovy tvorby v Čechách a v Polsku. Podkladem pro moji práci bude zejména odborná literatura zabývající se postmoderní prózou, dále díla Viktora Pelevina a ohlasy na jeho tvorbu. Opírat se budu o studie rusisty Tomáše Glance a v neposlední řadě o moji čtenářskou zkušenost.

V první části práce je nutné charakterizovat postmodernismus, zejména pak postmoderní prózu. Pokusím se vystihnout postmoderní rysy ve vybraných dílech Viktora Pelevina a poukázat na konkrétní jevy na základě úryvků z děl. Dále se budu zabývat životopisem Viktora Pelevina a tím přiblížit jeho osobnost českému čtenáři. V další části se budu věnovat charakteristice vybraných děl, které vyšly v českém překladu. Analyzovat je budu z hlediska obsahu, kompozice a nastíním hlavní myšlenky děl. Pro celkovou charakteristiku Pelevinovy tvorby je nutné vzít v úvahu ohlas na jeho dílo nejen v Čechách, ale i v Polsku a díky tomu lépe porozumět této problematice. Při realizaci této otázky se budu opírat o recenze, názory a studie českých kritiků, ale i čtenářů. V závěru své práce se pokusím shrnout tvorbu Viktora Pelevina a zaměřit se zejména na společné prvky a na základě jednotlivých děl podat ucelený pohled na dílo Viktora Pelevina.

2. Postmodernismus

Postmodernismus se stal zvláštním jevem současné kultury. Pronikl do různých oblastí společenských věd, jsou s ním spojovány diskuse umělců, filozofů, sociologů, ale též historiků či teologů.¹ Termín postmoderna se začal užívat na konci 50. let v USA. Do povědomí jako literární pojem se dostal v polovině 60. let. V Evropě přispěl k pochopení a ujasnění termínu postmoderna italský romanopisec, semiotik a mediavelista Umberto Eco. Termín postmoderna je spojován se současnou kulturní situací. Ze samotného výkladu slova postmoderna vyplývá, že je to etapa v dějinách kultury, která považuje za nutné stanovit předěl ve vztahu k minulosti. Na otázku, co je to postmoderna?, lze odpovědět, že se jedná o výraz kultu, o působení ducha. Samozřejmě v odpovědi na tuto otázku nemůžeme být takto jednoznační. Pojem postmoderna lze chápat různě. Pro někoho je to doba nových technologií, pro jiné je postmoderna alternativní, je to nová ideologie. Proto obsahem postmoderny podle mnoha filozofů je pluralismus, mnohost a rozmanitost názorů a poznání, které formulují pojem postmoderny.

Podle Zygmunta Baumana můžeme rozlišit čtyři modely postmoderní osobnosti: zevloun, tulák, turista a hráč. Samozřejmě tyto typy vzorců existovaly i v dřívějších dobách, ale postmoderní se stávají ze dvou důvodů. Za prvé se jedná o jakousi normu chování pro dnešního člověka a za druhé všechny tyto čtyři pojmy vystupují v životě současně, což dává pocit svobody. Postmodernu tedy můžeme chápat jako určitou etapu vývoje individuí a společenských vztahů.² Literatura doby před postmoderní nám nedává možnost setkat se s osobností. Lidé nepociťovali nutnost vydat se za hranice svého domova, ba ani je to nenapadlo. Každý měl své pevné místo na zemi, cítil se bezpečně v okruhu lidí, které dobře znal. Všechno se ale začalo měnit s příchodem růstu mobility a anonymity zvláště ve městech. Ve svých úvahách Bauman říká: „*Cizí se tu pohybovali mezi cizími; v davu, jak známo, je snazší se skrýt, ale je také obtížné v něm najít své místo – všemi uznávané, respektované, nezpochybňované a zajištěné pro budoucnost.*”³

¹ MALURA, J. Postmodernismus. Ostrava: Ateliér Milata. 1994

² BAUMAN, Z. Úvahy o postmoderní době. Praha: Slon. 2006. ISBN 80-86429-11-3

³ BAUMAN, Z. Úvahy o postmoderní době. Praha: Slon. 2006. ISBN 80-86429-11-3. s. 13

2.1. Postmoderní próza

Postmoderní literatura je v dnešní době bezesporu velmi populární a dokázala si najít své místo jak mezi mladším tak mezi starším publikem. Pro Welsche „postmodernismus dává mladému masovému publiku příklad a vytlačuje jisté stárnoucí a nevraživé kritiky z jejich někdejšího statusu elity, protože nabízí svobodu, která tyto kritiky, pokud jen na ni pomyslí, spíše děsí, než aby jim dodávala odvahy. Postmodernismus uzavírá propast mezi kritikem a publikem, dokonce tehdy, když kritikem rozumíme rozhodčího v otázkách vkusu a publikem, anebo přinejším mezi profesionalismem a amatérstvím v oblasti umění.“⁴ Postmoderní literatura dokáže spojovat realismus s fantastikou, vysoké a nízké žánry a oslovuje mnoho vrstev čtenářů. K nejpodstatnějším rysům bezesporu patří otevřenost díla, a s tím související nejednoznačnost.⁵ Základními rysy těchto textů jsou alternativnost a dialogičnost. Znamená to, že se v textu střetávají různé perspektivy a odlišné hodnotové systémy.⁶ Dalším charakteristickým aspektem je splývání a prolínání prvků nejrůznějšího druhu. Tento aspekt blíže vysvětluje Hoffmannová a ve své studii píše: „Pro text je příznačná už zmíněná koexistence odlišných poloh: zejména např. na jedné straně poloha autenticity, přirozenosti, spontánnosti, citovosti, až naivity a sentimentality, romantického iracionalismu, tolerance, empatie; na druhé straně pak polohy určité necitlivosti, povrchnosti, frivolnosti, infantilních a pubertálních projevů, ironie, parodie, sarkasmu, určité drsnosti, bezohlednosti, vulgárnosti, primitivismu, dekadence, nihilismu, vyostřené kritičnosti vůči všemu sebemeně oficiálnímu.“⁷ Střetávání a vzájemné ovlivňování různých hodnot se projevuje zejména intertextovostí, tedy navazováním jednoho textu na jiné texty. Dále se projevuje v prostupování různých stylů a žánrů a prolínání časových rovin. Dominantou postmoderních textů se stává hra a hravost. To úzce souvisí s již výše zmiňovanou intertextovostí. Každý text se nějakým způsobem vztahuje k jiným textům a vypovídá o nich. Za další projev postmoderního světa bychom mohli označit reprodukci. Týká se to zejména výtvarných děl, ale samozřejmě ji pocítujeme i v literatuře. Hovoříme zde o nahrazení a vytlačení originálu.

⁴ WELSCH, W. Naše postmoderní moderna. Praha: Zvon. 1994. s. 26

⁵ MALURA, J. Postmodernismus. Ostrava: Ateliér Milata. 1994

⁶ HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

⁷ HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

„Touto simulací reality se problematizuje identita díla, boří se časové hranice, dochází ke schizofrenii času a prostoru.“⁸ V současné době ve velké míře dochází k synkretismu stylů a žánrů, tedy ke spojování a míšení. Hoffmannová se o tomto jevu vyjadřuje následovně: „Prvky a hodnoty elitní, intelektuální literatury a umění se mísí s prvky literatury masové, zábavné, triviální, populární se znaky paraliteratury, braku, kýče, světem reklamy, plakátů, show, videoklipů, nadvlády a audiovizuální techniky; vysoký ve sféře stylů se prolíná s nízkým. Ožívují se kuriózní žánry historické a folklórní retro-texty, návraty ke starým námětům, žánrům, formám, stylům, jsou přitom časově situovány do polohy ironické či parodické.“⁹

Hoffmannová se dále ve studii zabývá vztahem mezi autorem a čtenářem. Nejdůležitější je, aby čtenář přistoupil na autorovu hru a vytěžil maximum z daného literárního textu, který je svou intertextovostí mnohdy poměrně složitý. Autorka rozdělila tyto vztahy do několika typů. Prvním je autor – partner, kde autor zaměřuje svůj text na určitý typ čtenáře, u kterého odhaduje jeho zkušenosti a předpoklady. Zato autor – suverén manipuluje se čtenářem, režíruje svůj text. Může také čtenáře zapojit do dění. Naopak autor – liberál se snaží čtenářem manipulovat, svůj text chápe jako otevřený prostor. Ať už si autor zvolí jakýkoli postup z výše uvedených, výsledná práce se bude v každém konkrétním textu lišit, což vede rovněž ke hře s jazykovými a stylovými prostředky. Nejvíce je to viditelné v oblasti kompozice. *„Text je často mozaikou, montáží různých útržků, fragmentů, variant téhož motivu nebo naopak segmentů sémanticky zcela nespojitých; příběhy jsou narušovány či suplovány odbočkami, esejistickými prvky, úvahami, aforismy; celek je (aspoň zdánlivě) strukturně neintegrován, nekoherentní, obsahuje náhlé střihy, zlomy, mezery a naopak nečekané zvraty; vzájemné vztahy prvků v celku jsou značně nejasné.“¹⁰* Pro postmoderní texty je rovněž typické prolínání snů a vizí se skutečností, panuje zde absurdita, hra, humor, ironie, parodie, grotesknost, kontrast směšného a vážného, komického a tragického.¹¹ Dochází k manipulaci nejen s vnitrotextovými subjekty, ale i s časovými rovinami.

⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

⁹ HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

¹⁰ HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

¹¹ HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

„Časové roviny jsou konfrontovány a zároveň se prostupují, kromě jejich plynulých a zamlžených přechodů však často nastupují i ostré stříhy, překvapivé projevy textové diskontinuity. Příběhy se na sebe vrství, jejich části se opakují a směšují, jeden příběh se vynořuje v relevantním čase jiného příběhu, vyprávění téže události se objevuje v různých časových rovinách a subjektivních konstelacích.“¹²

Autoři postmoderních textů se často orientují na přirozený svět, přirozené životní hodnoty, na každodennost a všednost. Proto se často setkáváme s lidmi na okraji společnosti, a to má výrazný vliv na volbu jazykových prostředků. Autoři velmi volně zachází s jazykovými prostředky, stejně jako se styly, žánry a časovými rovinami. V jazyce je patrná triviálnost a vznešenost, minulost a budoucnost, komičnost a tragičnost. Tímto způsobem autoři reagují na komunikační krizi v současném světě, vyjadřují odpor k oficiálním rituálům, k frázím a k vyjadřovacím konvencím ve všech stylových oblastech. Nejde však jenom o kontrast kódu přirozeného a kódu oficiálního, ale o pronikající kódy specifikované, jakými jsou různá nářečí, slangy, žargony apod. Mícháním těchto spisovných a nespisovných prostředků vytváří autor napětí a záhadnost.

2.2.Postmodernismus ve vybraných dílech Viktora Pelevina

Mezi první vlaštovky postmodernistického proudu v ruské literatuře řadíme Nobokovu Lolitu nebo dílo Jerofejeva Moskva – Petuški, které jsou nyní považované za postmoderní klasiku. Ruský postmodernismus vyvrcholil v sedmdesátých letech a dalo by se říct, že devadesátá léta nepřinesla vlastně nic, co by se mohlo rovnat románu Puškinův dům Andreje Bitova. Samozřejmě doba let devadesátých se může pochlubit takovými literárními texty, jakými jsou romány Viktora Pelevina nebo scénáře a dramata Vladimíra Sorokina. Existuje názor, že ruský postmodernismus směřuje k překonání chaosu a hledání smyslu, dokonce se objevují klišé, že ruský postmodernismus je oxymóron. Blíže se k tomuto problému vyjádřil ruský literární vědec Marek Lipovecký, podle kterého se ruský postmodernismus stal obětí falešných představ. *„Na jedné straně mnozí kolegové posuzují literaturu, jako by dvacáté století neexistovalo a moderní literatura skončila ve století sedmnáctém. Ruský romantismus, zvláště v širším pojetí, počítáme-li do něj i Tolstého s Dostojevským a symbolisty, byl,*

¹² HOFFMANNOVÁ, Jana. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

jak všichni víme, jedinečný, bohatý a složitý jev. Ale když jím budeme poměřovat všechno současné umění, pak se dobereme jen nesmyslů a urážek. Na druhé straně četní vlastenečtí zastánci postmodernismu tento proud pojali ostře avantgardisticky (přesněji surrealisticky) - jako umění, které boří tabu a otevírá prostor utopické svobody.“¹³

At' už na ruský postmodernismus nahlížíme jakkoli, Viktor Pelevin se bezesporu mezi postmoderní autory současné doby řadí. Díla jako *Helma hrůzy*, *Generation P* nebo *Čapajev a Prázdnota* přímo sálají postmoderním duchem. Jak již bylo zmíněno dříve, postmoderní literatura se vyznačuje intertextovostí, která je bezesporu zastoupena v románu *Čapajev a Prázdnota*. Z doslovu Tomáše Glance je patrné, že *Čapajeva a Prázdnotu* můžeme chápat jako parodii na Bulgakovova *Mistra* a *Markétku*. Glanc říká, že „*můžeme v příznačně heroickém mýtu Čapajeva spatřit kuriózního Mistra či Wolanda, Markétka se stává fatální kulometčicí Annou, nechybí ani Kocour – v postavě Kotovského, v české verzi Kocurkina. Ireálnou Moskvu Bulgakovova příběhu paroduje z hmatatelné reality neméně vyšinutý obraz metropole v době občanské války.*“¹⁴ Oba romány jsou rovněž rozlomeny do různých časových a dějových rovin, které se navzájem proplétají. Zde ale můžeme spatřit určitý rozdíl. Bulgakov jasně vyznačuje hranice mezi jednotlivými rovinami, vyznačuje rovinu výchozí a roviny vedlejší. Naopak u Pelevina si nejsme jistí, kde je ona hranice, dochází ke splývání jednotlivých časových pásem. Dále pak známé postavy jako je Pilát Pontský a Ježíš, nahradil Pelevin Marií z latinsko-americké telenovely, která se proslavila v Rusku v 90. letech a Arnoldem Schwarzeneggerem, coby jejím partnerem. „*A pak se stalo něco velice podivného – tedy možná, že se to ve skutečnosti nestalo, ale jen tak to Marii připadlo – na černých sklech Schwarzeneggerových brýlí zevnitř zajiskřila malá červená písmenka, jak to známe z běžících řádek reklam digitálních displejů – a zároveň mu cosi tiše zavržalo v hlavě, jako by se tam spouštěl hard-disk počítače. Maria vyděšeně ucouvla, ale hned si vzpomněla, že Schwarzenegger je vlastně – stejně jako ona – pouze bytostí, jejíž bytí a nebytí je podmíněno existencí oné jemné pavučiny utkané z tisícerych vědomí*

¹³ BĚLUNKOVÁ, Libuše. Přelet: Ke skutečným problémům, postmoderno!. *Literární noviny* [online]. 2004, č. 32 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z:

http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=523&rok=2004&cislo=32

¹⁴ PELEVIN, Viktor. *Čapajev a Prázdnota*. Praha: HUMANITARIAN TECHNOLOGIES, 2001. ISBN 80-86398-11-0. s. 222

ruských televizních diváků, kteří na ni v danou chvíli myslí.“¹⁵ Další souvislost bychom mohli najít s dílem Andreje Platonova Čevengur. „V obou případech před námi vyvstává syžet z občanské války, která proměňuje Rusko v magickou krajinu, ovládanou výbušnou směsí nezkrotné fantazie se samovolnou brutalitou. Platonovův román byl nejednou nazírán z hlediska sémantiky hereze a sektářství, i u Pelevina nacházíme tajemná uskupení jakýchsi principiálních disidentů nebo i celé zóny autonomních paralelních světů: Vnitřní Mongolsko, Asiatská jízdní divize, Pluk Tibetských Kozáků Zvláštního Určení.“¹⁶ Asi nejviditelnějším rysem románu je právě ono prolínání světa reálného se světem snů. Dále pak je to sám hrdina Pěťa, který se nachází v psychiatrické léčebně a komentuje děj anekdot o Čapajevovi, jako by to byla jeho vlastní zkušenost.

Zato další Pelevinův román Helma hrůzy je převyprávěním antického mýtu o Théseovi a Mínótaurovi, jenž nás zavádí do labyrintu, ze kterého se ještě nikdo nevrátil. Samotní hrdinové příběhu mají vlastnosti, kterých by se lidé měli vyvarovat. Každý z nich zastává jeden soudobý problém, ať už se jedná o konzumní společnost či alkoholismus. Pelevin coby autor si zahrává se čtenářem neotřelým způsobem. Čtenář má pocit, jako by se skutečně v labyrintu nacházel a vůbec nemá ponětí, kdo za tím vším stojí, stává se tak součástí příběhu. V textu se objevují intelektuálové, kteří spolu vedou různé debaty. Jak se dočteme v jedné recenzi „*nejsou to lecjaké diskurzy, jsou to totiž právě ty, které přispěly k formování postmoderny: Wittgensteinova kritika absolutního poznání, Foucaultovo uzávorkování pravdy diskursem, Lyotardův kolaps metanarativních schémat a přísně sartrovský existencialismus.*“¹⁷

V románu Generation P je hlavní myšlenkou reklama. Reklama je ta, která manipuluje společností. Všechno, co vypadá skutečně, je jen sen a svět je někým řízen nepochopitelným způsobem. Tuto myšlenku můžeme pocítit nejen v Generaci P, ale také v Helmě hrůzy či v díle Omon Ra. Hrdinové každého z těchto románů se nachází ve světě, který jim připadá paranoický, sami se ztrácí někde uvnitř zmítání halucinacemi. Pelevin si hraje s jazykem, hojně využívá anglikanismy, vulgarismy a nespisovný jazyk. Odkazuje na buddhismus, mytologii, historii a to vše se prolíná někde

¹⁵ PELEVIN, Viktor. *Čapajev a Prázdnota*. Praha: HUMANITARIAN TECHNOLOGIES, 2001. ISBN 80-86398-11-0. s. 38

¹⁶ PELEVIN, Viktor. *Čapajev a Prázdnota*. Praha: HUMANITARIAN TECHNOLOGIES, 2001. ISBN 80-86398-11-0. s. 223

¹⁷ FABUŠ. Víc než jen postmoderní mlžení. *Literární noviny*. 2006, roč. 2006, č. 36. Dostupné z: http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=2763&rok=2006&cislo=36

uvnitř textů. V díle Omon Ra mísí sci-fi s filmovými postupy. „*Rozmazaný pohled skrze zadýchaná skla plynové masky, v níž se malý hrdina za trest plazí po linoleu dlouhé chodby, evokuje s velkou silou pocit bezmoci člověka uchyceného tělem i duší v sovětské skutečnosti.*“¹⁸ Pelevinovi hrdinové bojují s otázkou existence, mnozí z nich zakusili sílu drog a alkoholu a snaží se pochopit společnost, snaží se pochopit svět, ve kterém se narodili.

¹⁸ GLANC, Tomáš. Pelevin Viktor: Omon Ra. In: *ILiteratura* [online]. 1. 7. 2002 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15037/pelevin-viktor-omon-ra>

3. Viktor Pelevin

Viktor Olegovič Pelevin je nejvydávanějším a nejúspěšnějším současným ruským autorem. Jak říká jeden z jeho vykladačů V. Kuricyn, „*Pelevinovy knihy čtou i ti, kteří jinak otevřou nanejvýš telefonní seznam*“.¹⁹ Viktor Pelevin jen velmi zřídka poskytuje rozhovory a nerad se ukazuje na veřejnosti, což také vedlo k tomu, že mnoho lidí pochybovalo o jeho skutečné existenci. Pokud bychom chtěli najít autorovu fotografii, s největší pravděpodobností najdeme Pelevina s tmavými brýlemi, cigárem u pusy a celého zahaleného oblakem dýmu.

Viktor Pelevin se narodil 22. listopadu 1962 v Moskvě. Dětství i mládí prožil ve městě poblíž Moskvy. Studoval na Střední anglické speciální škole v centru Moskvy. V roce 1985 ukončil studium na Moskevském energetickém institutu. Po ukončení studia na vysoké škole pokračoval v doktorském studiu, které dokončil v roce 1989 a v tomtéž roce byl přijat na Literární institut Maxima Gorkého. Během roku Pelevin pracoval jako redaktor deníku „Face to Face“. V této době také přispíval do různých novin a časopisů, vycházejících v Moskvě. Pelevin se stal členem Unie novinářů prostřednictvím časopisu „Наука и Религия“, do kterého přispíval.

3.1. Rodina a škola

Střední speciální anglická škola, kterou navštěvoval Pelevin, se nacházela v samém centru Moskvy na ulici Stanislavského. Byla to elitní škola, která se pyšnila vysokou úrovní a kterou navštěvovali děti a vnuci významných osobností, žijících v Moskvě. Matka Pelevina Zinajda vyučovala na této škole anglický jazyk, kterým plynule mluvil každý absolvent školy. Jeho otec Oleg byl vysokoškolským učitelem na Moskevské státní technické univerzitě N. E. Baumana.

Ještě v době školních let se Pelevin přátelil s A. Tryšinem (nyní žurnalista), který o Pelevinovi říká: „*Он очень трогательный был, — вспоминает Трушин. — На тонкой шее была маленькая круглая голова, и он с детства ходил, как сейчас модно, коротко стриженный. В каких-то шапочках дурацких, и куртка «Аляска», тогда модная. В разговорах во время прогулок он придумывал истории. Если сказать, что это нагромождения вранья, то это неточно, скорее —*

¹⁹ PELEVIN, V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies. 2002. ISBN 80-86398-18-8

нагромождения фантазии. Такая ахиня, но она соединялась с реальной жизнью, с точкой зрения на преподавателей, на школу.“²⁰

3.2. Studium

V roce 1979 Pelevin nastoupil na Moskevský energetický institut na Fakultu elektrotechniky a komunikačních technologií. Studium absolvoval s vyznamenáním a od roku 1985 pracoval jako inženýr techniky a dopravy. V březnu 1987 roku úspěšně složil zkoušky na doktorské studium a začal pracovat na disertační práci, ale bohužel ji neobhájil.

Místo toho se Pelevin přihlásil v roce 1988 na kombinované studium na Literární institut. V době studia navštěvoval semináře slavného spisovatele Michaila Lobanova, který se o jeho tvorbě vyjádřil následovně: *„В рассказах Виктора Пелевина - достоверность житейских наблюдений, иногда утрированных. В последнем рассказе - попытка "сюрреалистического" повествования (о том, как наступает смерть). Еще пока - авторские поиски, идущие скорее от отвлеченного "философствования", нежели от подлинности внутреннего, духовного опыта.“*²¹ O pět let později v rozhovoru s filologem L. Sallym, který přišel do Moskvy, aby napsal knihu o moderní ruské literatuře, Pelevin říká, že studium na Literárním institutu mu nic nedalo. *„Все студенты института хотели только наладить связи. Сейчас эти связи мне не нужны, и даже как-то странно об этом вспоминать. Связи — это было целью.“*²²

3.3. Práce

Do redakce časopisu „Наука и Религия“ Pelevina přivedl v roce 1989 známý spisovatel fantasy Eduard Gevorgian. Gevorgian se i přes svou literární žárlivost o mladém spisovateli vyjadřuje přívětivě a předpovídá mu velkou budoucnost.

²⁰ Сайт творчества Виктора Пелевина [online]. 2000 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://pelevin.nov.ru/stati/o-nehor/1.html>

²¹ Сайт творчества Виктора Пелевина [online]. 2000 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://pelevin.nov.ru/stati/o-nehor/1.html>

²² Сайт творчества Виктора Пелевина [online]. 2000 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://pelevin.nov.ru/stati/o-nehor/1.html>

V době, kdy Viktor Pelevin pracoval v redakci, se „Наука и Религия“ jako i celá země aktivně proměňovaly. V časopise se začaly objevovat mystická témata antroposofie, teosofie, hermetiky a začaly tak vytěšňovat stávající témata vědeckého ateismu. Ezoterika a mysticismus byly pod vedením kandidátky filosofických věd Valentiny Pazilové. Ona přivedla do časopisu známého v metafyzických kruzích čaroděje a mága Vitalije Achramoviče. Byl to Pelevinův učitel, velmi zvláštní a podivný člověk, který měl zálibu v alkoholu. Říká se, že pití vodky mělo na něho kouzelný vliv a v alkoholovém opojení se rodily mystické texty a knihy o magii Moskvy. Při jedné Pelevinově návštěvě přibili s Achramovičem na stěnu všechny knihy, celou mágovu knihovnu. Když Achramovič náhle zemřel v říjnu v roce 1995, Pelevin velmi těžce nesl jeho smrt.

Od roku 1990 je Pelevinův život spjat s Literárním institutem, kde sídlilo vydavatelství „Den“, ve kterém mladý spisovatel začal pracovat jako redaktor beletrie. O rok později na doporučení romanopisce M. Umnova začal Pelevin pracovat pro literární časopis „Знамя“. Redaktorem oddělení prózy byla v té době V. Šochina, která vzpomíná: *"Он проходил по ведомству фантастики тогда. Ему хотелось эту границу развлекательного и настоящей прозы перейти. Он мог иметь успех, например, как братья Стругацкие. Но он хотел большего, как я понимаю, и был прав."*²³ A tak Pelevin napsal román Omon Ra, který vyšel začátkem 1992 roku a ještě v tomtéž roce vyšlo jeho další dílo Život hmyzu. Spisovatelská kariéra se ubírala tou správnou cestou a Pelevin začal vydávat svá díla po celém světě. Mezi jeho nejznámější romány patří Čapajev a Prázdnota (1996), Generation P (1999), Svatá kniha vlkodlaka (2004) a mnoho dalších. V současné době je Viktor Pelevin známým ruským spisovatelem a všechny jeho díla vzbuzují velký zájem mezi širokým čtenářským obecnstvem.

3.4.Fenomén Pelevin

Dnes pětáctyřicetiletý milovník a znalec orientálních, filosofických a náboženských systémů začínal především s povídkami ve stylu sci-fi koncem 80. let. V dalším desetiletí se velmi rychle vypracoval na nejvydávanějšího autora na ruském

²³ Сайт творчества Виктора Пелевина [online]. 2000 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://pelevin.nov.ru/stati/o-nehor/1.html>

literárním trhu vůbec a stejně dobře si vedl v zahraničí, kde byl zase nejprekládanějším soudobým ruským autorem. Přestože v posledních letech poněkud ustoupil do pozadí, nepochybně patří k tomu nejlepšímu, co ruská literatura po pádu sovětského režimu vyprodukovala. To, co píše Pelevin, je něco úplně nového v Rusku. Dokáže být ruským i světovým autorem najednou. Pelevin je autor kvalitní a profesionálně nesmírně dobře vybavený. Jeho dílo v sobě zahrnuje prvky reality a nadreálna, které se navzájem proplétají. Ve své tvorbě ústrojně spojuje aluze z ruské a sovětské klasiky se sovětským konceptualismem 70. a 80. let dvacátého století a v neposlední řadě i s motivy nábožensko-filosofických systémů Východu, jichž je sám velkým znalcem a ctitelem.²⁴ Všechny tyto znaky a komponenty v sobě zahrnuje postmoderní doba.

²⁴ PELEVIN, V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies. 2002. ISBN 80-86398-18-8

4. Helma hrůzy

„Postavím labyrint, ve kterém se dokážu zatoulat s tím, kdo si usmyslí mě najít.“²⁵

Kniha Helma hrůzy vyšla jako součást mezinárodního projektu Mýty britského nakladatelství „Canontage Books“. To oslovilo několik významných spisovatelů současné literární scény, aby zajímavým a nezapomenutelným způsobem převyprávěli některý ze starých mýtů.

Pelevin si pro své dílo vybral mýtus Thésea a Mínótaura. Podle legendy byl Mínótaurus, syn krále Mínoa, netvor s lidským tělem a býčí hlavou. Král si nechal od známého sochaře Daidala postavit labyrint, ve kterém svého syna uvěznil a schoval před zraky svých poddaných. Mezi Krétou a Athénami vypukla válka hned poté, co byl na hrách v Athénách zabit syn krále Mínoa Androgeós. Athény padly a byla na ně uvalena povinnost odvádět Krétě lidskou oběť - každým rokem sedm panen a sedm chlapců pro Mínótaura. Syn athénské královny Aigea Théseus se vypravil s oběťmi lodí na Krétu, odhodlán zabít netvora. Krétský král ho vlídně přijal, popřál mu štěstí, ale upozornil ho, že se sotva dostane z labyrintu ven. S pomocí bohyně Afrodité padla Théseovi do oka královská dcera Ariadna a i ona se do něj zamilovala. V předvečer boje dala Ariadna Théseovi kouzelný meč a přidala klubko niti, které za sebou bude rozmotávat a tak najde zpáteční cestu. Ráno byly oběti odvedeny k labyrintu, ale dovnitř vstoupil jen Théseus, odvíjel Ariadninu nit a tmavými vlhkými chodbami se dostal až k obludě a Mínótaura v těžkém souboji zabil.

Pelevin sáhl po příběhu labyrintu, po příběhu Ariadny, Mínótaura a Thésea. Situace je ovšem víc než soudobá. Osm lidí sedí ve stejných interiérech, připomínajících jednoduchý hotelový pokoj nebo lépe zařízený kriminál. S okolím tedy se sedmi dalšími se dorozumívají prostřednictvím diskuzního fóra. Nejde ovšem o klasickou internetovou komunikaci, ale o uzavřený kruh, v němž může navzájem debatovat, polemizovat, přit se, milovat a nenávidět právě jen ona blíže nepřiliš dobře určená osmá osoba. Nikdo z postav neví, jak se tam ocitli. Každý uživatel tohoto fóra se nachází sám v místnosti, kde je k dispozici klávesnice připevněná ke stolu a nad ním je velká LCD obrazovka zabudovaná za tlustým sklem do zdi. Je zřejmé, že jejich příspěvky v chatu prochází korekturou, protože se v textu neobjevují hrubky,

²⁵ PELEVIN, V. *Helma hrůzy*. Praha: Argo 2006. s. 44. ISBN 80-7203-761-7 s. 13

vulgarismy a vlastní jména. Všichni účastníci diskuzní skupiny postupně zjišťují, že jejich situace má něco společného s legendou o Mínótaurovi. Když se hrdinové navzájem seznámí, začnou se zajímat o prostředí, ve kterém se nachází. Postupem času zjistí, že dveře jejich pokojů jdou otevřít, ale to neznamena, že jsou na svobodě.

Za dveřmi je labyrint, který se pro každého liší. Někdo má za dveřmi park se sochami a živými ploty, někdo další katedrálu nebo místnost plnou videokazet s filozofickými přednáškami a politickými projevy a v jednom případě je za dveřmi další nevelká místnost s ledničkou plnou alkoholu. Celý příběh je postaven na příspěvcích v diskuzi. Čtenář nemá žádnou šanci zjistit skutečná jména hrdinů, jelikož pokaždé, když daná postava napíše své jméno nebo zaměstnání, na obrazovce se ukáže pouze xxx. A tak se nejdříve všichni uživatelé sítě pokusí představit a začnou řešit problém, kde jsou, kdo za tím vším stojí a proč má každý z nich za dveřmi něco jiného. Postupem času zjistí, že jejich pánem je zřejmě Mínótaurus, ale někde musí být Théseus? Ale kde je? Je to snad někdo z uživatelů sítě?

4.1.Hlavní postavy

Autor si pro své hrdiny vybral vskutku zajímavá jména, ale ve skutečnosti jde o přezdívky nebo li v počítačovém slangu „nicky“. V díle se objevuje Organizm, Romeo-y-Cohiba, Nutscracker, Isolda, Ugli666, Ariadna, Sartrik a Monstradamus. Každé z těchto jmen jsou něčím specifické a výjimečné. Je nutno dodat, že všechny přezdívky jsou dané shůry. Ariadna má v díle podobnou úlohu jako v původním mýtu, tedy ona je ta, která drží v ruce nit. Ariadna vnáší mezi účastníky zásadně nové informace pomocí živých snů. Tak zjistila, že pravděpodobný pán jejich světa se jmenuje Asterisk alias Mínótaurus a navštívila přednášku o Helmě hrůzy, která se stává ústředním bodem celého příběhu. Nové informace získané díky Ariadně pak komentují a rozebírají dva intelektuálové Monstradamus a Nutscracker. Něco jako virtuální románky prožívají mezi sebou Romeo-y-Cohiba a Isolda, kteří zde zastupují erotiku a konzumní společnost. Zdálo by se, že Ugli666 bude představovat nějaké temné síly, ale je tomu právě naopak. Jak sama říká: „*Jméno jsem dostala za hříchy. Stejně jako vy.*“²⁶

²⁶ PELEVIN, V. *Helma hrůzy*. Praha: Argo 2006. ISBN 80-7203-761-7. s. 44

4.2. *Helma hrůzy*

Jak bylo zmíněno již dříve, celý příběh se točí kolem Helmy hrůzy. Co je to vlastně ta helma hrůzy? Odpovědi na tuto otázku se dostalo Ariadně ve snu: „*Helma hrůzy není ani pokrývka hlavy, ani technické zařízení, nýbrž právě rozum. Funkční cyklus helmy nemá žádný počátek, proto se dá vysvětlovat od jakékoli fáze.*“²⁷ A tak začnou všichni diskutovat na téma helmy, až se jejich diskuze stočí k helmě, která je součástí počítačových systému virtuální reality. O této helmě má bezpochyby nejvíc informací Nutsracker. Člověku s takovou helmou na hlavě se říká helmák. „*Helmák je ten, kdo se ocitl v umělé dimenzi, která ho plně izoluje od reálného světa, a pohybuje se v ní, přesněji řečeno si myslí, že se v ní pohybuje.*“²⁸ Helmák je do značné míry ovladatelný, dá se mu vysílat podněty a měnit jeho zorný úhel a tak měnit jeho chování.

Neprožívají naši hrdinové totéž? Co když mají helmy na hlavách a jsou někým manipulováni? Na to, bohužel, neexistuje odpověď. Pokud jde o dokonalou simulaci, nikdo nemůže vědět, že je součástí té simulace. A tak hrdinové filozofují a rozebírají své myšlenky a nápady, až je to pro čtenáře náročné. Najednou se ozve opilec Sartrik a prohlásí se za Thésea, což ostatní nejdřív považují za dobrý vtíp, ale pak jakoby tomu začínají věřit a všechno se zdá velmi nepřehledné.

Celý příběh končí nijak. Nemůžeme jednoznačně říct, zda se jedná o dobrý nebo špatný konec. „*Každá odpověď znamená zavržení jiné cesty. Spousta lidí prohlašuje, že zná pravdu. Jenže z labyrintu se doposud nikdo nevrátil. Šťastnou cestu! A když potkáte Mínótaura, nedělejte na něj „Bů“.* Bral by to jako urážku.“²⁹

Ale jak celý příběh chápat? Co tím chtěl vlastně autor sdělit? Možná to, jakým způsobem vnímáme svět a jestli všechno, co vnímáme, je skutečné. Každý z nás jistým způsobem žije v labyrintu a hledá cestu ven, tu nejlepší a nejjednodušší, ale občas zvolíme špatnou zatačku a pak se těžko dostáváme na tu správnou cestu. Život přináší různé nástrahy a zkoušky, kterými jsme vystavováni, a které musíme překonat. Není celý život nějakou hrou? Pelevin si pro svůj příběh záměrně zvolil myšlenku virtuálního světa, aby ukázal, jak jsou lidé lehce manipulativní a často je nezajímá nic než jen povrchnost a blahobyt.

²⁷ PELEVIN, V. *Helma hrůzy*. Praha: Argo 2006. ISBN 80-7203-761-7. s. 89

²⁸ PELEVIN, V. *Helma hrůzy*. Praha: Argo 2006. ISBN 80-7203-761-7. s. 112

²⁹ PELEVIN, V. *Helma hrůzy*. Praha: Argo 2006. ISBN 80-7203-761-7. s. 10-11

4.3.Zájem mezi veřejnou společností

Kniha vyšla v rámci projektu, ve kterém se jedná o převyprávění starých mýtů. Většina spisovatelů v rámci projektu převyprávěla příběh řekněme tradičním způsobem, tj. z pohledu jiné osoby, někteří se snažili svůj příběh napsat s humorem, moderně i postmoderně atd. Pelevin zvolil úplně jinou taktiku a tímto se lišil od ostatních a možná i nechtěně vzbudil zájem u odborné kritiky. Tento mýtus má jasnou vnitřní strukturu, je zjevné, o čem mýtus je. Je o provinění a trestu a o míře přiměřeného trestu a o tom, co je to lidská spravedlnost a nadlidská spravedlnost. Pelevin přistupuje na stanovisko, že v dnešním světě je v zásadě možné cokoliv. Kniha začíná popisem labyrintu a bojem v labyrintu. Dokonce ani vlastní hrdina se neúčastní, pouze víme, že existuje, ale nikdy se s ním čtenář přímo nesetká.

5. Generation P

„Kdysi v Rusku opravdu žila bezstarostná mladá generace, která se usmála létu, moři a slunci vstříc – a pak si vybrala pepsi-colu.“³⁰

Touto myšlenkou Pelevin zahajuje svůj román Generation P. Děj se odehrává v post-sovětské době, kdy se země ocitla pod vlivem světa obchodů, peněz, mnoha přínosných věcí ale i drog, mafíánů a pochybných podnikatelů. V této době žije hlavní hrdina příběhu mladý Vavilen Tatarskij. Jménem Vavilen ho obdařil jeho otec, srdcem i duchem komunista, které se skládá z písmen obsažených ve jménech Vasilij Aksjonov a Vladimír Iljič Lenin. Tatarskij se za své jméno styděl a tak se všem představoval jako Vova. Když v osmnácti ztratil svůj občanský průkaz, s velkou radostí si do druhého nechal napsat Vladimír. Potom se jeho život utvářel běžným způsobem. Přihlásil se ke studiu na technice a pak studoval na Literárním institutu překlady z jazyků národů SSSR. Po pádu sovětského svazu pověsil poezii na hřebík a pracoval jako prodavač v krámku nedaleko svého bytu.

Ale pak se stalo něco, co mu zásadně změnilo jeho dosavadní život. V krámku potkal svého starého známého z Literárního institutu, který mu nabídl práci ve své firmě a tak se Tatarskij stal reklamním textařem. Jeho úkolem se teď stalo vymýšlení reklamních sloganů. Práce reklamního textaře ho doslova pohltila a reklama se stala tím nejdůležitějším bodem v jeho životě. Snaží se psát co nejúspěšnější slogany, které by zamotaly hlavu ne jednomu člověku.

1. Sprite. Nekola pro Nikolu³¹
2. Ani Cola, ani rak
Sprite. Nekola pro Nikolu³²
3. A já v jarním háji pil březový Sprite.³³

Některé slogany se staly více úspěšné, některé méně a Tatarskij se v reklamním světě cítí jako ryba ve vodě, ale nepohlcuje ho ta práce až moc? Nestává se pro něj

³⁰ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 7

³¹ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 22

³² PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 22

³³ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 22

reklama reálným životem? Tatarskij se najednou ocitá v světě drog a alkoholu a tempo života je čím dál tím rychlejší a aby byl úspěšný, nesmí zpomalit ani slevit.

5.1.Reklama – fikce nebo skutečnost?

Reklamou se rozumí přesvědčovací proces, kterým jsou hledání uživatelé zboží, služeb nebo myšlenek prostřednictvím komunikačních médií.³⁴ Reklama a manipulace jsou hlavním tématem Pelevinovy knihy. Tatarskij se snaží propagovat západní značky v postsovětském Rusku. Do té doby si nikdo neuvědomoval onu velkou moc reklamy. Najednou v první polovině porevoluční dekády lidé pocítili svobodu světa a zcela se oddali moci peněz, drog a alkoholu. Mnozí reklamní tvůrci uchopili jedinečnou šanci a tak vznikla řada mnoha reklamních kampaní. Tatarskij, coby začátečník, si na tento svět docela rychle zvykl, ale postupem času začal zjišťovat, že reklama zcela manipuluje s lidmi. Najednou se stírá hranice mezi skutečností a fikcí. Aby člověk měl větší inspiraci, posilní se alkoholem nebo drogou a zjišťuje, že všechno jde líp. Takto pracoval i Tatarskij a jeho halucinace se pro něho stávaly realitou.

„Tebe vzývám, Pane,“ řekl tiše. „Tolik jsem se před tebou provinil. Já vím, že žiju ošklivě a nesprávně. Ale uvnitř nic špatného nechci, opravdu ne. A to svinstvo už nikdy polykat nebudu. Já... Já chci prostě být šťastný, a vůbec se mi to nevede. Možná že dobře mi tak. Vždyť neumím nic jiného, než psát ty mizerné slogany. Ale Tobě, Pane, napíšu krásný – čestné slovo.

KRISTUS SPASITEL

SOLIDNÍ PÁN PRO SOLIDNÍ PANSTVO³⁵

Tatarskij prožívá vnitřní boj a chce se změnit, chce změnit svůj dosavadní život. Ale je vůbec možné, aby se člověk „poskvrněný“ reklamou mohl změnit? Reklama je zde představena jako zbraň hromadného ničení. *„Public relations jsou vzájemné vztahy mezi lidmi, zaznamenával si zmateně do svého zápisníku. Lidé si chtějí vydělat a získat tak svobodu nebo alespoň vydechnutí ve vlastním nepřetržitém utrpení. A my, reklamní textaři, překračujeme realitu před očima našich target group tak, že svobodu začínají*

³⁴ Reklama. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 24. 8. 2005, last modified on 29. 3. 2011 [cit. 2011-05-26]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Reklama>>.

³⁵ PELEVIN. V. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 96

symbolizovat jednou žehlička, podruhé vložka s křidélky a potřetí limonáda. Za to nás taky platí. My to do nich hustíme z obrazovek, a oni to pak hustí jeden do druhého i do nás autorů – je to něco jako radioaktivní ozáření, když už je jedno, kdo přesně shodil bombu. Všichni se jeden druhému navzájem snaží dokázat, že již dosáhli svobody a že ve výsledku neděláme nic jiného, než že si coby důkaz přízně a přátelství navzájem cpeme všelijaké černé společenské kabáty, mobilní telefony a kabriolety s koženými sedadly. Je to bludný kruh.“³⁶ Jednu věc ale Tatarskému nelze odepřít a to talent pro tvorbu sloganů. Jeho talent se pojí se sbírkou Pasternaka, která Tatarského natolik očarovala, že začal psát sám. Po pádu sovětské moci napsal báseň, a jak sám říká, jedná se o aluzi na pozdního Dostojevského. Poslední verše básně zní takto:

„Copak je to věčnost – ruská lázeň,

pavouci v ní bloudí, ve tmě věčně sami.

Co když na tu lázeň

Maňka zapomene?

Copak bude s vlastní

-ale taky s námi?“³⁷

Když pak začal pracovat jako reklamní textař, mohl uplatnit svůj tvůrčí talent. Z jeho pera tak vzešly velmi povedené kousky. Inspiraci Tatarskij nalézal doslova všude. Jednou na toaletě uviděl na zdi plakát a hned si poznamenal na kousku toaletního papíru poznámku:

1. *Brand essence (legenda). Zařazovat do všech koncepcí místo výrazu „psychologická krystalizace“.*
2. *Parliament s tanky na mostě – nahradit slogan. Místo dýmu vlastní All that jazz. Varianta plakátu: Grebenščikov sedí v poloze lotosovského květu a na vrcholu návrší si zapaluje cigaretu. Na obzoru kupole moskevských chrámů. Pod kopcem vede silnice, na níž se vyplazila kolona tanků. Slogan:*

³⁶ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 82

³⁷ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 10

*Dejte si Parliament, než začne jazz.*³⁸

Parliament je značka cigaret, které se staly v Rusku velmi populární a Tatarskij vymyslel nejednu reklamu právě na tyto cigarety. V knize se dále objevují dnes již známé výrobky předních světových značek. V době 90. let všechny tyto značky byly novinkou na ruském trhu a společnost se jich nemohla nabažít. Čím víc anglicky zněly, tím líp se prodávaly. V knize najdeme následující slogany:

GUCCI FOR MEN

*Bud' Evropan, myšli na lepší vůni*³⁹

YOU ALWAYS GET BACK TO THE BASICS

*Vždy se vracíme k prázkladu.*⁴⁰

RUSKO ROZUM NEPOCHOPÍ,

V RUSKO MUSÍŠ PROSTĚ VĚŘIT.

*SMIRNOFF*⁴¹

Reklama je základní myšlenkou celého Pelevinova díla. Čtenář tak může skoro na vlastní kůži pocítit velkou manipulaci a absolutní zaslepení médií. Najednou se ocitáme ve velkém světě, kterému vládnou peníze a člověk už ani není schopen poznat, co je dobré nebo správné.

5.2. Mytologie

Mytologické motivy jsou v knize široce zastoupeny různými odkazy a symboly. Nejvýznamnějším obrazem je bohyně Ištar. S bohyní Ištar nás autor seznámí hned na začátku knihy, coby představitelku ženského původu vztahující se k Venuši. „*Sumerská bohyně Inanna je totožná se semitskou bohyní Ištar, kterou uctívali v Sýrii jako Aštar. Ištar byla jak bohyní lásky a plodnosti, tak i války. Nadto byla astrální bohyní, která oslavovala hvězdu Venuši. V těchto funkcích byla nejdůležitější bohyní sumersko-akkadského panteonu. Její ústřední místo kultu ve všech dobách staroorientálních kultur*

³⁸ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 84

³⁹ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 123

⁴⁰ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 74

⁴¹ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 46

*bylo jihobabylónské město Uruk. Odtud se šířil její kult přes celý Přední Orient, takže jí byl zasvěcen chrám v téměř každém městě. Různé aspekty působení Išтары známe z mýtů, v nichž hraje hlavní roli. Nejdůležitější mýtus o Ištarě/Inanně vypravuje, jak opouští Uruk a odebírá se do podsvětí ke své sestře Ereškigale. Aby mohla projít branou, musí odložit své odznaky a podlehnout bezmocně své sestře. Bohu Enkimu se podaří ukrýt Ištarinu mrtvolu a vrátit ji zpět do života.*⁴²

Tatarskij ve druhé kapitole románu nalezne staré spisy a knihy a právě v jedné z nich narazí na bohyni Ištar, se kterou se pojí legenda o třech chaldejských záhadách. Chaldea bylo helénské jméno pro jižní část Babylonie, která se osamostatnila pod vládou Chaldejců.⁴³ Viktor Pelevin velmi přesvědčivě a důkladně popisuje legendu, z čehož vyplývá, že mytologie je mu blízká a je také jedním ze znaků postmodernistické literatury. Nenáročnému čtenáři se mytologické odkazy můžou zdát nesrozumitelné a nejasné, proto je třeba mít určité znalosti v této oblasti. Autor čtenáře seznamuje s pojmy jako zikkurat, bůh Enkidu, Velká Loterie⁴⁴ atd.

Proč ale autor do svého díla o reklamě zakomponoval právě mytologii? Co tím chtěl říci? Je tam vůbec nějaká spojitost se světem reklamy? Je možné, že myšlenka s bohyní Ištar slouží ke zbožštění reklamy. Tatarskij také experimentuje s muchomůrkami (jedná se o halucinogenní látky), které ho inspirují v jeho tvorbě. A právě muchomůrka je jedním ze tří rituálních předmětů bohyně. Díky tomu se přibližuje k bohyni, která ho inspiruje. „...*Třetím rituálním předmětem bohyně je muchomůrka, jejíž klobouk je přírodní mapou hvězdného nebe. V takovém případě je třeba právě muchomůrku považovat za hvězdnou houbu, zmiňovanou v nejrůznějších textech. Sekundárně se tento předpoklad popisuje podrobnostmi mýtu o třech velkých epochách – rudého, modrého a žlutého nebe.*“⁴⁵ Dalším symbolem je jméno hlavního hrdiny – Vavilen, které kromě zkratky jmen Aksjonova a Lenina může být také variace na slovo Babylon nebo Vavilon v ruštině. V kapitole nazvané Babylonská známka⁴⁶ se dočteme o mýtu o Enkiduovi. Autor předkládá čtenáři legendu, která praví, že Enkidu je bůh-

⁴² *IEncyklopedie* [online]. 27. 5. 2007 [cit. 2011-05-31]. Ištar. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/istar/>>.

⁴³ Chaldea. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2010, last modified on 19. 4. 2011 [cit. 2011-05-31]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chaldea>>.

⁴⁴ PELEVIN. V. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 26-27

⁴⁵ PELEVIN. V. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 26

⁴⁶ PELEVIN. V. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 87

rybář, syn boha Enkiho. Pelevin přirovnává Enkidua k postavě záhrobního převozníka, který sbírá duše zesnulých a přenáší je do království mrtvých. V tomto případě autor má na mysli řeckého převozníka zesnulých Charona. Viktor Pelevin disponuje bezesporu velkou fantazií a libuje si v symbolech a odkazech na různé oblasti, jakými jsou náboženství, filozofie a literatura.

5.3.Jazyk a styl

Jazykově je dílo Generation P velmi bohaté. Pelevin absolvoval anglickou střední školu, což se promítlo do jeho díla. Využil své znalosti anglického jazyka a tak obohatil jazykovou stránku románu. Zejména reklamní slogany jsou psané anglicky. Pro postmoderní literaturu je charakteristická obecná mluva, a s tím souvisejí vulgarismy. Vulgarismy jsou charakteristické pro jazyk hlavních hrdinů. Používají je velmi často a tím i vystihují dobu, ve které se všechno odehrává. V jednotlivých dialogích Pelevin upřednostňuje hovorový jazyk, aby nejlíp přiblížil podsvětí reklamy. V následující ukázce je cítit duch post-sovětské doby: „*To jsi ty, Vovo? zeptal se užasle. „Co tu vyvádíš?“ Tatarskij se nezmohl na žádnou odpověď. „Je to jasný,“ pokýval hlavou Morkovin. „Viš co, půjdeme někam do hajzlu.“ Říkal Morkovin, bral Tatarského za loket a blýskal očima, „Žijeme ve zvláštní době. Nic takového ještě nebylo, a taky už nikdy nebude. Horečka jako na Clondyku. Za dva roky bude všechno rozebrány. Kdežto teď je tu reálná příležitost se do systému začlenit jen tak, rovnou z ulice. V New Yorku by člověk dal půl života za to, aby mohl zajít na voběd s tím správným člověkem, kdežto tady...“*“⁴⁷ Ve výše uvedené ukázce nalezneme jak obecnou češtinu tak vulgarismy. Je zde rovněž patrná touha rychle využít situaci, která v té době panovala a uchopit příležitost, která už se možná nikdy nebude opakovat.

Pro román Generation P je typická hra s grafickou stránkou textu. Všechny uvedené slogany jsou psány velkým tiskacím písmem a některé jsou ještě zvýrazněné tučným písmem. Čtenář se tak neztrácí v textu, má určitý přehled a velká písmena napodobují reklamu. Znamená to, že dané slogany vypadají jako originální reklamní slogany.

⁴⁷ PELEVIN. V. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 12

5.4.Kompozice

Román *Generation P* je rozdělen do patnácti kapitol a každá kapitola má svůj specifický název. Samozřejmě nelze autorovi upřít originalitu při pojmenovávání jednotlivých kapitol. Na prvních dvou stránkách Pelevin popisuje generaci p a seznamuje čtenáře s hlavním hrdinou. Pak následují jednotlivé kapitoly. První kapitola nese název *Draft Podium*⁴⁸, což je firma, ve které Tatarskij začínal pracovat. Jak sám říkal, raději se ani nepokoušel přijít na to, co *Draft Podium* znamená. Další kapitola *Tichamat-2* je název šanonu. Slovo „tichamat“ je obdobou výrazů „diamat“ a „histmat“, což byly sovětské zkratky pro dialektický a historický materialismus. *Homo Zapiens*, *Babylonská známka*, *Islámský faktor* a *Tuborg Man* jsou další kapitoly románu.

5.5.Generace pepsi-poly

Když autor mluví o generaci P, má na mysli mládež, která si vybrala chuť pepsi-coly, tedy chuť světa z druhé strany moře. Zřejmě tito mladí lidé věřili, že přijde lepší doba a tak se vrhli do víru nového světa, se vším co přináší. Samozřejmě se nejedná přímo o chuť, ale o peníze, které se pojí s jakýmkoli výrobkem. To znamená, že autor dává jeden výklad generace P na začátku knihy a o druhém možném pojetí generace P se můžeme dočíst na konci knihy: *„A mezi těmi bohy byl i pětinochý kulhavý pes. Ve starých spisech ho označovali jen písmenem ‚P‘ v jednoduchých uvozovkách. Podle pověsti spí někde daleko ve sněžích, a dokud spí, život běží víceméně normálně. Jakmile se ale vzbudí, zaútočí.“*⁴⁹ Pelevin si s písmenem „p“ zahrává a čtenář tak musí na jeho hru přistoupit. Na začátku je jen jeden význam generace p, ale s postupem času zjišťujeme, že písmenem p autor mohl myslet cokoli. Je to snad pětihlavý pes nebo postmoderní generace? Je možné, že autor chtěl poukázat jen na další generaci „zbytečných lidí“, kteří jdou bezhlavě za fenoménem postmoderní doby a nedokážou najít cestu životem.

⁴⁸ PELEVIN. V. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 11

⁴⁹ PELEVIN. V. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 178

6. Omon Ra

6.1.Děj

V roce 1992 v Moskvě vyšla další Pelevinova kniha Omon Ra. Do rukou českých čtenářů se dostala až v roce 2002 a okamžitě vzbudila velký ohlas. Příběh o výchově hrdinského kosmonauta tak čtenářům přibližuje groteskním způsobem popis zlaté éry sovětské kosmonautiky.

Omon Krivomazov, jehož jméno je složenina z názvu sovětských „jednotek milice pro zvláštní nasazení“, (*Отряд Муниципального Особого Назначения*), je hlavním hrdinou novely. Příběh se odehrává v Moskvě koncem sedmdesátých let, kde lidé žijí ve lži pěstované totalitním státem.

Omon jako každý malý chlapec se v dětství chtěl stát kosmonautem. Tento sen se mu začal plnit s nástupem do letecké školy, kde nastoupil spolu se svým kamarádem Miťkem. Oba se chtěli stát letci a letět na Měsíc. *„Už si ani nevzpomenu na okamžik, kdy jsem se rozhodl pro leteckou školu. Nevzpomínám si nejspíš proto, že toto rozhodnutí v mé i Miťkově duši uzrálo dlouho před ukončením školní docházky. Nějaký čas jsme se museli zabývat otázkou místa – vojenských leteckých škol a učilišť bylo po celé zemi velmi mnoho -, ale my se nakonec rozhodli velice rychle. Stačilo, abychom v časopise Sovětské letectví zahlédli barevnou přílohu, věnovanou životu Měsíčního městečka při Zarájském leteckém učilišti Alexeje Marsejeva.“⁵⁰* Omon i Miťok byli přijati na letecké učiliště, ale ve skutečnosti netušili, co je čeká. Hned druhý den ráno se Omon probudil připoutaný k posteli, nemohl mluvit a necítil nohy. Všude kolem bylo slyšet sténání a bolest se vznášela nad všemi mladými chlapci, kteří měli jeden jediný sen – letět na měsíc. Najednou postel, ke které byli oba připoutáni, někdo vyvezl ven. Omon se ocitl v kabinetu, kde na chlapce čekal soudruh náčelník letu, aby jim sdělil, že byli rovnou zařazeni do prvního ročníku tajné kosmické školy a příštího dne je odvezli do Moskvy. Tam si Omon brzy uvědomil, že jeho hrdinský čin, který bude muset vykonat, zůstane lidstvu utajen a to, co mu sdělil náčelník letu, Omon nechtěl pochopit. *„Hlavním cílem kosmického experimentu, k němuž se právě začínáš připravovat, Omone, je ukázat, že technicky za Západem nijak nezaostáváme a také jsme schopni*

⁵⁰ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 21

zahájit na Měsíci vědecký výzkum. Není ale v našich silách vyslat tam pilotovanou návratnou loď právě teď. Je tu však i druhá možnost – vyslat na měsíční povrch automatický systém, který se zpátky vracet nemusí.“⁵¹

Omon po čase zjistil, že nemá na výběr a bude se muset smířit s tím, co ho čeká. Plukovník Škvorčagin se ho snažil přesvědčit o nutnosti letu a nevyslovené službě své zemi, která čeká právě na takové hrdiny, jakým je bezpochyby Omon. Neustále slyšel v hlavě hlas plukovníka Škvorčagina, který říká: „...*My komunisté jsme neměli čas dokázat, že naše myšlenky jsou správné – o příliš mnoho sil nás připravila válka. A tak jsme zatím nestihli zvítězit nad Západem technologicky.*“⁵² Nejvíce ho ale zasáhla slova: „...*čím uvědoměleji přistoupíš ke svému hrdinskému činu, tím větší bude jeho vlastní pravda, tím větší smysl bude mít tvůj krátký a nádherný život!*“⁵³

Čas plynul a chlapci se připravovali na svůj první, ale zároveň i poslední let. Když nastala doba praktických cvičení a tréninků, slovo smrt je pronásledovalo všude. Postupně si každý z nich vyzkoušel, jaký je to pocit sedět v lunochodu, se kterým poletí na Měsíc. Uvnitř bylo málo místa a člověk musel sedět celou dobu skloněný, což bylo velmi nepohodlné.

Časté lékařské prohlídky byly na denním pořádku, ale když se Omon s Mit'kem dozvěděli, že by měli absolvovat reinkarnační testy, vůbec nevěděli, co by to mohlo být. Jakmile Omon vstoupil do místnosti, kde ho měli testovat, pocítil dětský strach. Zapamatoval si jen plukovníka v černém plášti, píšťalku a stopky a pak se probudil vedle svého kamaráda. Dalším na řadě byl Mit'ok. Chudák Omon, vůbec netušil, že je to naposled, co vidí svého přítele. Mit'ok byl vyššími silami „odsunut“ a nikdo se už na něj nevyptával.

„*Je to tady, Omone,*“ řekl náčelník, „*pozitří cestuješ na Bajkonur. Takhle to je.*“⁵⁴ Na tahle slova čekal Omon už velmi dlouho. Věděl, že z této cesty není úniku. Cítil se velmi špatně, jako by ho přímo do srdce zasáhlo něco studeného a těžkého. „*Tvůj zvolací znak je Ra, jak sis přál. Bylo těžké to prosadit.*“⁵⁵ Bůh Ra je nejvyšším ze

⁵¹ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 34-35

⁵² PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 37

⁵³ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 37

⁵⁴ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 77

⁵⁵ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 77

staroegyptských bohů. V překladu znamená Slunce nebo Světlo. „*Ve dne Ra osvětluje zemi a plaví se po nebeském Nilu na lodici Mandžet, večer pak usedá do lodice Mesektet a sestupuje do pekel, kde bojuje se silami temnot a plaví se po podzemním Nilu, aby ráno zase vyplul nad obzor.*“⁵⁶ Tato slova si malý Omon vypsál ze slovníku a překvapilo ho, když mu náčelník letu řekl, že jeho znak bude Ra. Přece se nikdy nikoho neprosil o něco podobného.

Po složení závěrečných zkoušek měli všichni budoucí kosmonauti jít na Rudé náměstí, aby si naposledy uchovali v mysli krásu své země. Cesta na Rudé náměstí trvala docela dlouho a chlapci se pohybovali úzkými chodbami, kam se nikdy předtím nedostali. Když se konečně všichni ocitli před velkými dubovými dveřmi s různými erby, náčelník letu je odemkl a do očí jim udeřilo jasné denní světlo. Omon si uvědomil, jak je to dlouho, co byl naposledy na čerstvém vzduchu. „*Všichni kosmonauti, úplně všichni, kteří se v naší zemi kdy narodili, před startem vždy přišli sem, ke kamenům a tribunám posvátným pro každého sovětského občana, aby si odnesli alespoň částičku tohoto místa s sebou do kosmického prostoru.*“⁵⁷ Těmito slovy promlouval náčelník letu k mladým chlapcům. Když se všichni vrátili, čekal je už jen jediný úkol, položit život za svou vlast.

Probuzení uvnitř lunochodu bylo pro Omona šok. Vůbec netušil, jak se dostal k řídicím, ale jedno věděl naprosto přesně. Cesta, na kterou se tak dlouho připravoval, je tady. Omon si připadal jako ve skleněné kouli, kde bylo nesmírně málo místa. Najednou se z vysílačky ozval hlas, který odpočítával poslední vteřiny před startem. Omon se ani nestačil vzpamatovat, ucítil zhoupnutí a přes nesmírný rachot slyšel vzdálený hlas z vysílačky, že právě vzlétli. Chtěl se podívat ven, ale zjistil, že to není možné. Lunochod neměl žádná okna, obrazovky, nic, jen vysílačku, ve které bylo pořád slyšet hlasy. Do vesmíru vzlétli celkem čtyři chlapci a během cesty se jeden po druhém, ve prospěch své vlasti, vzdali svého života. Omon byl ten, který měl expedici dokončit a jako poslední se rozloučit se světem. Když každý z chlapců provedl svůj úkol, Omon zůstal sám a musel dopravit lunochod na Měsíc. Pořád byl kontrolován náčelníky, kteří mu do sluchátka říkali, co má dělat, když konečně přistane. „*Zvedni poklop,*“ začal Chalmuradov drmolit inatrukce, které jsem znal z paměti, „*a hned se chyt' řídicí, aby tě*

⁵⁶ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 57

⁵⁷ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 79

vzduch nevystřelil ven. Pak si skrz šálu dejchni z kyslíkový masky a vylez ven. Uděláš patnáct kroků ve směru dosavadního pohybu, postavíš tam ten radiomaják se znakem a zapneš ho. Hlavně to koukej dostat co nejdál vod lunochodu, jinak ten krám bude stínit ve vysílání... No a pak... Pistoli s jedním nábojem si nafasoval a zbabělce jsme u nás v oddílu kosmonautů nikdy neměli.“⁵⁸

Omon poslechl svého velitele, oblékl si všechno podle instrukcí a vyrazil na povrch, aby tam postavil maják. Když vystoupil z lunochodu, nic neviděl, na očích měl brýle, v nose tampony a na hlavě beranici. Jeho jediným úkolem bylo postavit maják na správné místo a pak se zabít. Když nadešel ten okamžik, Omonovi se zasekl revolver a do toho mu z nosu vyletěl tampon. Omon čekal to nejhorší, ale ucítil jenom plíseň a vlhko. Najednou se rozhořelo světlo a Omon zjistil, že se nachází v tunelu metra. Pak už slyšel jenom střely a dal se doběhu. Utíkal a utíkal, až narazil na stěnu, převálil se přes ni a schoval se do skříně. Po chvíli zjistil, že se nacházel v jedné z filiálek řídicího střediska kosmických letů. Byl velmi vyčerpaný a toužil po jediné věci – spánku. Pak už následovala další honička, až se Omon ocitl na nástupišti, nasedl na vlak a odjel. „*Let pokračuje, napadlo mě. Polovina žárovek v lunochodu nesvítí, a světlo proto vypadalo jakoby zaseklé. Musel jsem se však rozhodnout, kam jet. Zvedl jsem pohled k plánu městského metra, který visel na stěně hned vedle záchranné brzdy, a pokusil se stanovit, kde přesně na rudé čáře trasy se zrovna nacházím.*“⁵⁹

6.2. Kosmická groteska

Pelevinova kniha *Omon Ra* je postavena na jedné velké lži, která se až do konce příběhu zdá být pravdou. Kolik je na světě malých chlapců, kteří se chtějí v budoucnu stát kosmonauty? Určitě hodně a není na tom nic divného. V Pelevinově povídce to ale jeden háček má. Mladí chlapci plní snů a nadějí, podstupují kosmický výcvik a připravují se na svůj první let na Měsíc. Tato cesta ale vede pouze tam, zpátky už se nikdo nevrátí. S tímto faktem jsou budoucí kosmonauti obeznámeni a nikdo se nesnaží proti tomu bojovat. Od počátku je jim do hlavy vštěpováno, že tento čin je obětí pro svou vlast a je to pro ně čest. Paradoxně se ale žádný let ve skutečnosti neodehrává, vše se děje kdesi v podzemí metra. Pelevin si drsně zahrává s touto lží a ukazuje tak čtenáři sovětskou dobu ve světle jednoho velkého podvodu. Pomocí černého humoru zmírňuje

⁵⁸ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 110

⁵⁹ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 127

onen pocit bezmoci a beznaděje vůči tehdejšímu režimu. Vrcholem je scéna, kdy studentům Maresjevova učiliště amputují nohy a pak z nich dělají piloty. Tento obraz se stává děsivějším, pokud čtenář ví, kdo to byl Alexej Maresjev. Byl to legendární letec sovětské doby, který v boji přišel o obě nohy. Létání se však nechtěl vzdát a své protézy se naučil ovládat tak, že se mohl vrátit do služby. Další děsivou scénou je ukázka toho, jak myslivci musí pro stranické honitby hrát medvědy a vybaveni kožešinami a neprůstřelnými vestami po zásahu předstírají smrt. Jednou se ale tato fraška proměnila v tragédii a mladý člověk předstírající medvěda zemřel. Pelevin popisuje tyto absurdní situace tragikomickým způsobem, které zobrazují alegorii života v totalitárním systému. „*Jediné, co v příští hodině Ivan Trofimovič spatřil, bylo jen komíhání spousty nohou. Vše, co slyšel, byla opilá cizí řeč a překotné brebentění tlumočníka. Američané tančící v závěru přímo na stole ho skoro rozmačkali. Když se setmělo a celá společnost odešla, dohoda byla podepsána a Marat mrtev. Z jeho dokořán rozevřené tlamy vytékal tenký pramínek krve na modrý večerní sníh a na medvědí kůži se v záři měsíce třpytila zlatá medaile hrdiny SSSR, kterou mu při odchodu přišpendlil vedoucí lovu.*“⁶⁰ Na této ukázce je zřetelně cítit, jaká absurdní situace panovala v té době. Marat nejdříve hrál medvěda, aby uspokojil touhy amerického ministra a potom byl nešťastnou náhodou zabit, ale nikdo ani nehnul prstem, všichni se veselili, jen jeho otec pochopil, že ztratil vlastního syna kvůli hlouposti a zbytečnosti.

Když přijde den, kdy chlapci mají uskutečnit svůj první a zároveň poslední let na Měsíc, stane se něco, co úplně změní pohled čtenáře na celý příběh. Omon se během letu loučil se svými kamarády, kteří netuší, že se stali oběťmi směšné sovětské frašky, skoncovali se svým životem. Pelevin tyto okamžiky popisoval jako něco úplně běžného, jako samozřejmost. Omon se postupně loučil se všemi a prvním, který se odebral na věčnost, byl Sjoma. „*Už letíme, rozumíš?*“ „*Já vím,*“ *odvětil jen.* „*A jak se cítíš?*“ *zeptal jsem se, abych si vzápětí uvědomil až urážlivou nesmyslnost podobné otázky.* „*Normálně. A ty?*“ „*Taky normálně. Prosím tě vidíš něco?*“ „*Nic. Všechno je tu uzavřené. A strašnej rámus. A hrozně se mnou třese.*“ „*Se mnou taky,*“ *odpověděl jsem a umlkl.* „*No dobře,*“ *řekl Sjoma, „už mám nejvyšší čas. Ale víš co? Až přiletíš na Měsíc, tak si na mě vzpomeň, ano?“* „*No jasně,*“ *ujistil jsem ho.* „*Prostě si vzpomeň, že*

⁶⁰ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 51

na světě bejval taky jeden takovej Sjoma. První stupeň. Slibuješ mi to?“⁶¹ Sjoma vůbec netušil, že se nenachází ve skutečné raketě, a že všechno kolem je jen dobře vymyšlená hra. Přesto uvěřil v nutnost svého činu a nepochyboval o tom, že by mohl zklamat. Na jedné straně Pelevin ukázal, jak bezmezně se dá jít za svým cílem a na druhé straně zase ukázal zbytečnost a promarněný život. Jediný, kdo mohl pocítit obě tyto strany mince, byl Omon. Nejdřív vzlétnul s vírou, že je někde na oběžné dráze, ale vzápětí zjistil, že je jen někde v podzemním metru a někdo čeká jen na to, aby se konečně zabil. Pro Omona byl ten let vším, chtěl si uskutečnit svůj životní sen a pro velitele řídicího střediska to bylo zase pouze jedno hloupé odpoledne, kdy musí dávat pozor, aby opravdu všichni spáchali sebevraždu v metru. Tyto kontrastní situace, ve kterých cítíme autorův černý humor, jsou důležitým faktorem proto, aby si čtenář uvědomil absurditu té doby. Dalo by se říct, že v příběhu je celý sovětský vesmírný program jen vymyšlenou a krutou Potěmkinovou vesnicí. Marta Běhounková píše ve své recenzi, že „*více i méně uvěřitelné absurdity sype Pelevin z rukávu s neuvěřitelnou frekvencí a obratností. Nemůžete si být ani na chvíli jisti, že věci jsou opravdu tím, čím se zdají být. Román Omon Ra je velkolepou tragikomickou alegorií společnosti, ve které hraje hlavní roli pokrytectví a autoritativní diktát ne zcela zdravého rozumu a lidé jsou (bohužel často dobrovolně) mrzačení fyzicky i duševně.*“⁶²

Během čtení dochází k nejistotě realit, což u Pelevina je velmi zřetelné i v jiných prózách. Není jasné, zda je příběh pouhým snem hlavního hrdiny utkaným z vlastních představ Omona nebo plánem šíleného komunistického velitele. Do popředí se dostávají dvě dějové linie. Za prvé je to hlavní hrdina Omon a jeho prožitky spojené s učilištěm a výpravou na Měsíc a za druhé jsou to sny, díky kterým se čtenář dozvídá o životě hlavního hrdiny jako malého chlapce.

S velmi důležitým momentem celého díla se čtenář může setkat hned v úvodu. Je to epizoda s papírovými raketami. Omon s Miťkem chtějí zjistit, jestli existuje něco uvnitř rakety nebo ne. Ukázalo se, že je tam malá plastelínová figurka, jejíž hlavička byla obalena staniolem. Když raketu stavěli, začali nejdříve s touto figurkou. Je zvláštní, že uvnitř rakety nejsou žádné dveře. Byly tam pečlivě vykreslené přístroje, páky, knoflíky, dokonce na zdi visel obraz, ale dveře tam chyběly. Absence dveří,

⁶¹ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 85

⁶² BĚHOUNKOVÁ, Marta. *Daemon.cz* [online]. 2003 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://www.daemon.cz/recenze/detail/148>

uzamčený prostor, všude dokola kartonové vakuum – všechny tyto obrazy vyvolávají v čtenáři asociaci s totalitním systémem, který zbavuje člověka svobody. Nebo jindy, když se Omon plazí v plynové masce po chodbě, dochází k zajímavým závěrům: „*Po několika dalších metrech mi slzy v očích vyschly a já začal horečně pátrat po nějaké myšlence, která by mi dala sílu plazit se dál, protože jen strach z vedoucího již nestačil. Zavřel jsem oči a nadešla noc, jejíž sametovou temnotu jen tu a tam prořála hvězda, rozněcující se před mýma očima. A zase jsem zaslechl vzdálenou píseň a sám jsem si tichounce, možná jen v duchu taky zpíval: Z přečistého zřídla do nádherných dálek, do nádherných dálek zahajují pout'...*“⁶³ Lidé, kteří žili v sovětské době, hledali myšlenku, která by jim pomohla jít dál (plazit se po zemi), jelikož komunismus je postavil před život v nesnesitelných podmínkách.

Zajímavá je rovněž kompozice díla. Knihu bychom mohli rozdělit do čtyř částí, z nichž každá je zakončena stejným motivem. Jedná se o polévku s hvězdičkami, vařenou slepici s rýží a kompot. V první části nás autor seznamuje s dětstvím Omona, které se skládá z táborů, družin a škol. Druhá část je o Zarájském učilišti Alexeje Maresjeva, odkud jsou Omon s Mit'kem naštěstí převezeni do Moskvy. Ve třetí části se Omon účastní speciálního školení v tajné kosmické škole, aby mohl vzlétnout na Měsíc. Poslední část autor věnuje samotnému letu a pak neočekávanému konci. Omon se rozhodne opustit lunochod, což lze chápat jako opuštění snu o komunismu a pochopení totalitního systému. A konec zůstává otevřený, což je charakteristické pro tvorbu Pelevina. „*Musel jsem se však rozhodnout, kam mám jet. Zvedl jsem pohled k plátku městského metra, který visel na stěně hned vedle záchranné brzdy, a pokusil se stanovit, kde přesně na rudé čáře trasy se zrovna nacházím.*“⁶⁴

⁶³ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 18

⁶⁴ PELEVIN, Viktor. *Omon Ra*. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4, s. 126

7. Ohlas Pelevinovy tvorby v Čechách a v Polsku

7.1. Ohlas v Čechách

Viktor Pelevin se dostal do povědomí českých čtenářů kolem roku 2000, i když svou spisovatelskou dráhu začal koncem šedesátých let. V Čechách v roce 2001 vyšla v českém překladu kniha Čapajev a Prázdnota, která nastartovala úspěch Pelevina v naší zemi. O této knize se ve své recenzi pro Literární noviny vyjádřila Libuše Bělunková: *„O Pelevinovi se už automaticky mluví jako o psavci, který ledabyly zachází s jazykem. Přejala jsem toto tvrzení; dnes musím přiznat, že se mi to nezdá. Některé jeho postavy (zvláště ve vzpomínkách na dětství) se vyjadřují jako Nabokovova (či Sokolovova) reinkarnace. Ledabylostí se patrně miní používání anglicismů, termínů z oblasti výpočetní techniky, slangů, jindy prosté omezení slovní zásoby. Avšak Pelevinovo dílo je záměrným odrazem skutečnosti. Teorie odrazu je v Čapajevovi a Prázdnotovi blahosklonně připomínána. Proti ní autor staví pojetí literatury jako jednoho z mnoha způsobů vytváření fikcí - rovnocenných skutečnosti. (Jinak řečeno - znejišťujících skutečnost.) Staví proti ní silnou eskadronu tvůrčích, nadopovaných postav, z jejichž vědomí a podvědomí působením narkotik různého druhu (od kokainu po literaturu) vykřesává vize, halucinace, jiné životy.“*⁶⁵

Pro časopis Babylon napsala Barbora Gregorová následující recenzi: *„Vianovská absurdita, smíchaná s Monty Pythonovským černým humorem jsou pouze slabým katalyzátorem toho, co se skrývá v autorově mysli a v jeho představách. Pelevin je falzifikátorem nejen reality přítomné a minulé, ale i sebe sama, a nebere si servítky s nikým a s ničím. Se stejnou chutí a razancí se navází do modelu amerických, nekonečných soup-oper (příběh muže, který si myslí, že je společně s A. Schwarzeneggerem hlavním hrdinou mexického TV seriálu Simplemente Maria), tak i do japonských tradic a zvyků (přijímací rituály při Srdíkově vstupu do zaměstnání). Co se týče rodného Ruska a mentality jeho obyvatel, ani ti nejsou nárazek a ironie ušetřeni. (Návod k tomu, jak udělat pořádek v Rusku: "Pokaždé, když ve vašem vědomí vyvstanou představy o Rusku, je třeba nechat je, aby se rozpustily ve své vlastní podstatě. A jelikož představy o Rusku žádnou vlastní podstatu nemají, výsledkem bude, že v Rusku zavládne*

⁶⁵ BĚLUNKOVÁ, Libuše. Recenze : beletrie zahraniční [online]. 2003 [cit. 2011-11-02]. ILiteratura. Dostupné z WWW: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/10731/pelevin-viktor-capajev-a-prazdnota-1>>.

pořádek... ")⁶⁶ Obě tyto recenze mají něco společného. Autorky se shodly v tom, že Pelevin si hraje s jazykem neotřelým způsobem. Hraje si s realitou, v jeho díle se prolíná minulost s přítomností a nebojí se hojně využívat narážek a ironie.

Známý český rusista a literární vědec Tomáš Glanc napsal ve svém doslovu k Čapajevovi a Prázdnosti, že právě tato kniha patří k nejvýraznějším dílům ruské literatury 90. let 20. století.⁶⁷ „Mimo jiné tím, že autor některým anekdotickým rysům čapajevského mýtu dodal spirituální rozměry a zároveň své hrdiny vybavil přízračnou lehkostí sporné identity, neboť se neví, kdo z postav je projekcí a kdo „pravou“ bytostí. Spiritualita však u Pelevina není konfesní, jde spíš o cestování nevyzpytatelnými krajinami jakéhosi alternativního bytí, jež se rodí ve změněných stavech vědomí, aniž by přitom bylo rozhodující, jakým způsobem se v něm postava příběhu ocitla.“⁶⁸

Pelevinův úspěch ve světě tkví v tom, že jeho díla jsou čtivá a donutila mládež vyměnit počítače právě za Pelevinovy knihy. A i když k němu byla kritika mnohdy velmi ostrá, není pochyb o tom, že Viktor Pelevin je talentovaný spisovatel postmodernismu. V časopise Týden se objevil článek, který poukazuje na fakt, že Pelevin vstoupil do literárního světa v tu pravou chvíli a dokázal napsat díla, která svou rozmanitostí dokážou zaujmout milovníky sci-fi, povídek, či románů o životě. „Počátkem devadesátých let působilo jeho psaní jako osvobodivé oproštění od uzavřeného intelektualismu neoficiální kultury předchozího období. Po všech těch rébusech, takzvaně postmoderních hříčkách s citáty a literárními polotovary, po všech těch narážkách, schématech a experimentálních postupech, které se zdály být vhodné spíš pro akademické rozborů než pro čtení, konečně někdo psal opravdu „čtivě“: třeba v žánru sci-fi (*Omon Ra*), „o životě“ (*Ontologie dětství* aj.). Tento autentický zážitek úlevy byl oprávněný a vyvolal také celou vlnu jízlivé, krajně negativní kritiky. Poté co známý literární časopis *Znamja (Prapor)* otiskl několik Pelevinových próz, shodli se recenzenti, že autor neumí psát, používá stále stejná slovesa, vyjadřuje se banálně a bezbarvě a sestavuje svými spisy jen jakéhosi Neználka na měsíci pro dospělé, v nejlepším případě obdobu někdejších lidových bestsellerů bratrů Strugackých. Ponechme stranou nepřízeň kritiky. Jisté je, že emancipaci od literárních reminiscencí s

⁶⁶ GREGOROVÁ, Barbora. *Recenze : beletrie zahraniční* [online]. 2003 [cit. 2011-11-02]. ILiteratura.

Dostupné z WWW: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/14819/pelevin-viktor-capajev-a-prazdnost-2>>.

⁶⁷ PELEVIN. V. Čapajev a Prázdnost. Praha: Humanitarian Technologies. 2001. ISBN 80-86398-11-0. s. 221

⁶⁸ PELEVIN. V. Čapajev a Prázdnost. Praha: Humanitarian Technologies. 2001. ISBN 80-86398-11-0. s. 221

*sebou svěží Pelevinova imaginace nepřinesla. Historici literatury právem spatřují ve stavbě i obraznosti Pelevinovy prózy odrazy ruských románů dvacátého století: Bulgakovova Mistra a Markétky s příznačnými dvěma pásmy děje a fantasmagorickými výjevy zasazenými do Moskvy autorovy současnosti, Pasternakova Doktora Živaga, románu na historické motivy prokládaného verši.*⁶⁹

V roce 2002 vyšla v nakladatelství Dokořán kniha Omon Ra. Po Čapajevovi a Prázdnotě a románu Generation P autor zvolil sci-fi s prvky grotesky. Kontroverzní příběh nenechá po přečtení nikoho chladným. Marta Běhunková ve svém příspěvku pro Literární noviny poznamenává, že Viktor Pelevin není postmodernista, ale skutečný ruský klasik. *„Viktor Pelevin patří v současné době k nejznámějším a nejúspěšnějším ruským autorům. Spolu s básníkem Timurem Kibirovem je symbolem nového způsobu psaní, který nastoupil po vyčerpaném elitářském konceptualismu (tj. po ironických, záměrně nesrozumitelných, čtenáři nepřátelských textech, jež s osvobozujícím gestem odhalovaly "zasmrádlost" klasických literárních žánrů, například socialistického realismu). Avšak konceptualisté už dnes také patří mezi klasiky, a jejich vybouřené metody využívají někteří současní autoři spíš jako přísadu pro intelektuály. Například Kibirov, který vrátil do poezie intimitu přátelského (často plytkého) rozhovoru se čtenářem, malé problémy malého člověka; nebo právě Pelevin. Ten pracuje s prvky masové kultury, píše napínavé příběhy, v nichž boří nové mýty (historické "koncepce", noví Rusové, spasitelská síla východních filozofií), uchyluje se ke komerčně úspěšným žánrům. Pelevinův úspěch vyvolal vlnu psaní takzvaně lehké literatury, skrývající dostatek zábavy i pro náročné čtenáře (takto píše Michail Butov, Boris Akunin, Leonid Juzefovič, Vjačeslav Kuricyn, Vladimir Tučkov, nyní dokonce i Vladimir Sorokin). Už v knize Omon Ra jsou skryty narážky na díla soc-artu (komiksová řada plakátů mladých kosmonautů s Leninem či nesmyslný citát "z Lenina" na nástěnce). Dalším rysem postmoderní literatury v Pelevinově podání je jistá míra angažovanosti. Pelevin není postmodernista, ale skutečný ruský klasický spisovatel jako Tolstoj nebo Černyševskij... Je to autor-ideolog - snaží se psát čtivě, jasně, poutavě a zároveň moralizuje... každou řádkou buší čtenáři do hlavy jednu a tutéž teorii, tvrdí kritik Sergej Korněv v časopise NLO. Pelevinova "solipsistická" metoda se vskutku příliš nemění a jeho upozorňování například na nebezpečí vlivu médií mohou být označena za moralizování, ale autor*

⁶⁹ GLANC, Tomáš. Pelevin: Hrdina naší doby. In: *ILiteratura.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15035/pelevin-viktor>

*Omon Ra, Čapajeva a Prázdnoty, Života hmyzu, Žlutého šípů a Generation "P" není myslitel. Je to vzdělaný autor s fantazií a dobrý imagemaker, kterému se podařilo přitáhnout ke knize hochy od počítačů a přebrat konceptualistům jejich zasvěcené čtenáře.*⁷⁰

Opravdovou slávu Pelevinovi přinesl román *Generation P*, který vyšel v českém překladu v roce 2002 a který se stal nejčtenější knihou tohoto autora. K Pelevinově knize se vyjádřil i známý český rusista Tomáš Glanc. Z jeho slov je patrné, že román ho neobohatit tak, jak to dokážou tituly jiných autorů. „*Jedná se svým způsobem o velmi kritický pohled na rozvíjející se ruskou společnost, která se postupně přizpůsobuje americkému způsobu života. Důležité jsou také odkazy k archaickým kulturám (např. Babylonu – obraz zmatení jazyků), z nichž lze vysledovat, že se jimi autor pečlivě zabýval. Kniha působí značně uspěchaným a nehotovým dojmem (zejména v případech závěrečných kapitol). Často se stává, že se vracíme ke knihám, které nás dokázaly něčím zaujmout či vnitřně obohatit, to bohužel nemohu s jistotou říci o tomto titulu.*“⁷¹ Zato překladatel *Generation P* Libor Dvořák v jednom rozhovoru uvedl, že pro něho je vrcholem Pelevinovy tvorby právě tento román. „*Viktor Pelevin také začínal, alespoň dle mého soudu, v duchu pozdních Strugackých, ale velmi rychle našel svůj vlastní rukopis, s jehož přispěním se, samozřejmě i díky přímo hekatombám demokracie v Rusku na přelomu osmdesátých a devadesátých let, nesporně dostal mnohem dál. Pro mě osobně je dosavadním vrcholem Pelevinovy tvorby román Generation P (rozuměj „generace Pepsi-Coly“, Pepsi-Cola je pro autora symbolem konce brežněvovské stagnace, který byl do uvažujícího Sovětského svazu zvláštní shodou okolností vpuštěn, a stal se tak jednou z mála oficiálně povolených visaček vytouženého západního životního stylu). Pelevin v tomhle románu zkoumá, jak funguje lidský typ homo sovieticus, když je vržen do zcela nového prostředí živelně se obrozujícího divokého kapitalismu. Román je o to cennější, že tenhle proces docela jistě*

⁷⁰ BĚLUNKOVÁ, Libuše. Bělo! Strelko! Trhej!. In: *ILiteratura.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15037/pelevin-viktor-omon-ra>

⁷¹ *RuskoDnes.CZ* [online]. 2006 [cit. 2011-11-03]. Rusko dnes. Dostupné z WWW: <<http://www.ruskodnes.cz/index.php?page=clanek&id=573>>.

ještě neskončil. Tedy – Generation P není román vyloženě antiutopický, ale rozhodně nese ty rysy, které tě zřejmě zajímají.“⁷²

O popularitě příběhu, plného peněz, drog a reklamy svědčí i to, že ruští filmaři tento román převedli na plátno a dokázali tak udělat filmovou adaptaci knihy, která byla prohlášena jako nefilmovatelná. Jeden z recenzentů snímku se vyjádřil takto: „*Dynamický a rychle ubíhající halucinogenní trip s velkým množstvím pop-kulturních odkazů, hlavně z ruského prostředí, tak to je Generation P. Akční střih a kamera i efektní vizuální obrazy jen přispívají k velmi pozitivnímu dojmu z Ginzburgova snímku. Základní dějová linka je jasná: hlavní hrdina Vavilen na své cestě z trafiky, přes reklamu až k PR, odkrývá fungování moderního mediálního světa a propadá východní mytologii. A právě až klipová forma a spousta odkazů povyšují film nad průměr. Inteligentní a svižná jízda.*“⁷³ Přes všechny obavy film dopadl nad očekávání dobře a o románu „Generation P“ se znovu začalo mluvit. Snímek se promítal na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech a ohlasy byly velmi příznivé. „*Snímek je atraktivní, pořád - přese všechnu fragmentárnost a okázalou nesmyslnost dění - dává smysl a účinkuje jako aktuální komentář k tomu, jaké je i dnešní Rusko a vůbec globální stav civilizace. Vzhledem k tomu, že hrdina za správnost svého vidění neručí, nejsou jeho konspirační teorie iritující a hloupé, ale jednoduše jen „filmově nadsazené“.*“⁷⁴

Poslední a nejnovější dílo Viktora Pelevina Svatá kniha vlkodlaka je zábavným románem o postmoderní ruské společnosti. Jako většina jeho děl i tento román je kontroverzní a má na své straně jak odpůrce, tak příznivce. „*V Rusku údajně vyvolal tento titul dvojí ohlas – na jedné straně nekritické nadšení ze strany čtenářů, na straně druhé pekelné zatracení od kritiků. Obě reakce jsou poněkud přehnané. Ve skutečnosti je Svatá kniha vlkodlaka souborem inteligentních postřehů z postkomunistického Ruska a názorně podaných satorií. Pro někoho může být chuť těchto osvíceníček lehce přibouzlá, pokud se nevyrovná s „nízkým“ jazykem, který ovšem autor používá zcela záměrně, kvůli srozumitelnosti a atraktivitě pro čtenáře, odchované bulvární a internetovou kulturou. A v mentalitě současného Ruska si jistě každý Čech najde něco*

⁷² DVOŘÁKOVÁ, Iva. Sorokinovi porozumí každý průměrně vzdělaný člověk. *Plav* [online]. 2010, č. 4 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.svetovka.cz/archiv/2010/04-2010-rozhovor.htm>

⁷³ *Csfd.cz* [online]. 2001 [cit. 2011-11-02]. Česko - Slovenská filmová databáze. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/296518-generation-p/>>.

⁷⁴ FIALA, Kamil. Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary. In: *Aktuálně.cz* [online]. 1999 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/mff-karlovy-vary/clanek.phtml?id=705605>

*povědomého, nebo naopak varovného.*⁷⁵ V této recenzi autor dává Pelevinovi palec na horu a je vidět, že ho poslední Pelevinova kniha mile překvapila. Pro překladatele Ondřeje Mrázka bylo toto dílo tvrdým oříškem hlavně proto, že celý text je založen na ruských reáliích a jak sám říká „*do jiných jazyků a kulturních prostředí jen obtížně převoditelných. Navíc je důmyslně vystavěn na architektonicky rafinovaně propojených pilířích slovních hříček a významově rezonujících asociací, takže pokoušet se najít pro všechny jemné nuance a jazykové orgie slovní ekvilibristiky český ekvivalent bylo troufalé a překladatelsky přinejmenším přídrzlé. Navzdory všem těmto racionálním důvodům, proč Svatou knihu vlkodlaka raději nepřekládat a nevystavovat se tak riziku fiaska, zvítězilo nakonec v mé mysli přesvědčení, že i kdyby se mi podařilo zpřístupnit jen část této monumentální megabajky 21. století, této ztřeštěné a halucinogenní postmoderní variace na čínské a ruské lidové pohádky, nejslavnější tituly klasické ruské literatury od Puškina přes Tolstého, Dostojevského a Gogola až k Bulgakovovi a Chamsovi, Kafkovu Proměnu, evropské a americké horory o vlkodlacích, módní romány ve stylu easy reading, freudovská psychodramata a buddhismem i taoismem lehce stříklé new-ageové bestsellery, výrazně by se tím obohatil český literární prostor i chápání toho, kam nás až může současná literatura povznést, jak hluboko nás může vtáhnout do černých děr imaginativních pekel a jak nás při tom všem dokáže královsky pobavit, aby nám nakonec dokonale zamotala hlavu a zanechala nás s přihloupkým pohledem ve slepé uličce labyrintu mozkových závitů vlastní mysli, s ústy dokořán a prstem mimoděk zabořeným v nosní dírce, osamocené a udivené, s očima vytřeštěnými, tváří v tvář neřešitelným záhadám třeskutě se rozpínajícího vesmíru.*“⁷⁶ Marta Běhounková přirovnává Svatou knihu vlkodlaka ke zběsilé pop kulturní jízdě. Říká, že „*Pelevin je šikovný manipulátor, jemuž nic není svaté. Jeho ironie je ostřejší samurajského meče a imaginace hraničí s psychopatologickým šílenstvím. Jako postmoderní literát vychází z přesvědčení, že všechno se dá vykládat na mnoho různých způsobů, nic není originální a jakýkoliv odkaz či motiv si lze odkudkoliv vypůjčit nebo*

⁷⁵ RECENZE: Viktor Pelevin, Svatá kniha vlkodlaka. In: Sarden [online]. 2011 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.sarden.cz/recenze-viktor-pelevin-svata-kniha-vlkodlaka>

⁷⁶ MRÁZEK, Ondřej. Jak číst Svatou knihu vlkodlaka (slovo překladatele). In: Literární noviny [online]. 2011 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/ondej-mrazek/3348-jak-ist-svatomu-knihu-vlkodlaka-slovo-pekladatele>

rovnou ukrást a zahýbat podle vlastních představ. Možná tím vzbuzuje protikladné emoce, ale určitě nenechá nikoho chladným. Tak to má být."⁷⁷

Ohlasy na Pelevinovu tvorbu jsou různé. Kritici některá jeho díla označují za postmodernistické slátaniny a samého autora nazývají popovým spisovatelským provokatérem a showmanem. Naopak mladší generace nešetří pochvalami na jeho účet. Sám autor nevyhledává media, žije v ústraní a schovává se před zraky veřejnosti. Díky své tvorbě dokázal přinutit mladé čtenáře k četbě a kontroverzní ohlasy na jeho tvorbu z něj naopak dělají ještě více zajímavého spisovatele.

7.2. Pelevinův úspěch v Polsku

Je zajímavé, že román Čapajev a Prázdnota vyšel v Polsku pod úplně jiným názvem. Zatímco v ruštině originální název zní „Чапаев и Пустота“, v polštině je přeložen jako „Mały palec Buddy“, což bychom mohli do češtiny přeložit jako malíček Buddhy. Překladatel se zřejmě inspiroval kratičkým příběhem v závěru knihy, kterou vypráví Čapajev. *„Před mnoha a mnoha tisíci lety, ještě dávno než přišli na svět Buddha Dipankara a Buddha Šakjamuni, žil buddha Anahama. Neztrácel čas vysvětlováním, ale prostě jen ukazoval malíčkem levé ruky na věci, u nichž se pak vždycky vzápětí projevila jejich přirozená podstata. Když ukázal na horu, hora zmizela. Skončilo to všechno tím, že ukázal sám na sebe, a vzápětí zmizel. Zůstal po něm jenom ten levý malíček.“*⁷⁸

O jeho úspěchu v Polsku svědčí i to, že Svatá kniha vlkodlaka zde vyšla už v roce 2006 tedy o pět let dříve než v Čechách. Všichni recenzenti se shodli v tom, že toto dílo je opět plné překvapení. *„Pomimo obecnosci wulgaryzmów i sprośności, jestem skłonny nazwać tę opowieść bajką.“*⁷⁹ Říká jeden ze čtenářů, což bychom mohli přeložit jako navzdory přítomnosti vulgarismů, obscénnosti, jsem ochoten nazývat tento příběh pohádkou.

⁷⁷ BĚHOUNKOVÁ, Marta. *Deamon.cz* [online]. 2003 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.daemon.cz/recenze/detail/1556>

⁷⁸ PELEVIN. V. Čapajev a Prázdnota. Praha: Humanitarian Technologies. 2001. ISBN 80-86398-11-0 s. 81

⁷⁹ WOYKE, Piotr. Święta księga wilkołaka - Wiktor Pielewin: Brudna bajka o zmiennokształtnych. In: *Książki polter. pl* [online]. 2007 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://ksiazki.polter.pl/Swieta-ksiega-wilkołaka-c8457>

Viktoru Pelevinovi se v Polsku věnuje více pozornosti než u nás. Svědčí o tom počet přeložených knih. V Polsku doposud vyšlo osm jeho titulů a jeho popularita stále stoupá. Počátkem roku 2011 vyšla kniha pod názvem „Woda ananasowa dla pięknej damy“, která v českém překladu ještě nevyšla. Tato kniha se prodávala jako na běžícím páse, o čemž svědčí fakt, že se prodalo 200 výtisků denně. Kniha se tak okamžitě stala bestsellerem. Na webových stránkách polského rádia „Głos Rosji“ (Hlas Ruska) vyšel článek, ve kterém autor vysvětluje původ titulu a jeho možný výklad. Autor dochází k závěru, že každý si může vytvořit svůj vlastní názor, ale s jistotou říká, že u Pelevina je vše založeno na kontrastech. *„Inaczej odebrała nowy zbiór opowiadań i noweli Pielewina, wydany pod tytułem „Woda ananasowa dla pięknej damy” Julija Kaczalkina - redaktorka wydawnictwa „Eksmo”, którego nakładem ukazała się ta książka. Nazwa książki kojarzy się jej z poezją rosyjską z początku XX wieku: woda ananasowa jako symbol burżuazyjnej trywialności dla Włodzimierza Majakowskiego i „piękna dama” jako symbol uwielbienia i wzniosłej miłości dla Aleksandra Błoka. Jest to więc taki oto kontrast. A propos: kontrasty, przeciwstawienie sobie nawzajem różnych zjawisk Wiktor Pielewin często stosuje jako swój własny chwyt literacki.“*⁸⁰ Autor v úryvku říká, že pro redaktorku vydavatelství Eksmo je titul podobný ruské poezii počátku 20. století. Voda jako symbol buržoazní triviálnosti Vladimíra Majakovského a krásná dáma jako symbol lásky a vznešenosti Alexandra Błoka.

Mnoho kritiků vyčítá Pelevinovi, že je jeho tvorba spojena jen s Ruskem. Pelevin toto tvrzení nepopírá a otevřeně přiznává, že je to jeho vědomá volba. Distancuje se ale od starých učitelů. To, že je autorem knihy Rus, znamená, že je nasáklá ortodoxním křesťanstvím, ruským mesianizmem a ideologií? Moje tvorba se tím necharakterizuje, protože tato témata mě neinspirují. Jedinou literární tradicí v Rusku je psaní dobrých knih originálním způsobem, říká Pelevin.⁸¹ Čtenáři čekají na každý další nový titul hlavně proto, že jméno Pelevin už samo o sobě vyvolává vlnu očekávání a napětí.

⁸⁰ Czarodziejski napój Wiktora Pielewina. In: *Głos Rosji* [online]. 2005 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://polish.ruvr.ru/2011/01/22/40799954.html>

⁸¹ O tym, jak Wiktor Pielewin zrobił zombi z hrabiego Lwa Tołstoja. In: *Polskatimes.pl* [online]. 19. 2. 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.polskatimes.pl/artukul/511761,o-tym-jak-wiktor-pielewin-zrobil-zombi-z-hrabiego-lwa,id,t.html>

8. Shrnutí Pelevinovy tvorby

Jak už bylo dříve řečeno Viktor Pelevin je jedním z nejúspěšnějších soudobých ruských autorů. Jeho díla byla přeložena do všech hlavních světových jazyků, včetně japonštiny a čínštiny. Jeho osobnost je zahalena různými historkami, které vznikají proto, že Pelevin je známý svým negativním postojem vůči žurnalistům a médiím. Do rukou českých čtenářů se doposud dostalo pět jeho děl: Čapajev a Prázdnota, Gneneration P, Omon Ra, Helma hrůzy a Svatá kniha vlkodlaka. Všechna tato díla se na první pohled velmi liší a mohli bychom říct, že nemůžou mít nic společného. Čapajev a Prázdnota je příběh o petrohradském básníkovi, který se stane komisařem ruské kavalérie. Stejně jako všichni aktéři porevolučního chaosu se Petr Prázdnota neustále nachází v nespolehlivém chaosu. V díle Generation P je hlavním hrdinou Vavilen Tatarskij, který díky práci reklamního textaře objevuje pravou tvář politiky, médií a zjišťuje, že všechno je jedna velká manipulace. Omon Ra je příběh psaný s notnou dávkou černého humoru, ve kterém mladí kosmonauti zbytečně umírají pro dobré jméno své země. Helma hrůzy je přepracování známého mýtu o Théseovi a Mínótaurovi, kde lidé uvězněni v labyrintu diskusí hledají sami sebe. Poslední dílo z pera Viktora Pelevina Svatá kniha vlkodlaka je příběh o krizi identity a hodnot v současném Rusku.

Každé dílo Viktora Pelevina je něčím výjimečné a charakteristické a přesto se pokusme najít v jeho tvorbě společné znaky. Prvním rysem, který je zřetelný v Pelevinově tvorbě je doba, ve které se děj odehrává. Autor se narodil v době SSSR a jeho prvotiny vyšly v roce 1991, tudíž si pro svoje knihy vybral především post-sovětské Rusko, až na román Omon Ra, který se odehrává v totalitním systému. Pelevin se snaží vystihnout situaci, v jaké se ocitla společnost po rozpadu Sovětského Svazu, kdy se otevřela brána do dříve zakázaného světa. Dílo Generation P už svým názvem navazuje na dobu, kdy si děti sovětských let sedmdesátých vyvolili pepsi, stejně jako jejich rodiče kdysi Brežněva. Hned v úvodu autor popisuje dobu, kdy se Rusko otevřelo vstříc novým příležitostem. *„Ať už to tehdy bylo, jak chtělo, ty děti, ležící na letní mořské pláži, dlouze hleděly k bezmračnému modravému oboru, pily teplou pepsi-colu, stáčenou do charakteristických lahví ve městě Novorossijsku, a snily o tom, že daleký zakázaný svět z druhé strany moře jednou vkročí i do jejich života. Uplynulo deset let, a ten svět – zpočátku jen opatrně a se zdvořilým úsměvem, ale pak již stále jistěji a*

odvážněji – opravdu začal vstupovat do jejich života. Jednou z jeho vizitek byl reklamní klip na pepsi-colu – klip, který se podle četných pozorovatelů stal mezníkem v rozvoji celé světové kultury. Porovnával dvě opice. Jedna z nich pila „běžnou colu“ a výsledkem bylo, že se naučila několika elementárním logickým úkonům s kostkami a hůlkami. Ta druhá pila pepsi-colu. S veselým hýkáním odjížděla v džípu kamsi směrem k moři v oběti několika děvuch, které na nějakou ženskou rovnoprávnost evidentně kašlaly.“⁸² Román Helma hrůzy se odehrává v současnosti, kdy světem vládne technika a dochází ke ztrátě vlastní osobnosti. Opět autor poukazuje na aktuální témata spojené s příchodem nové ideologie. Pelevin ve své tvorbě perfektně zobrazuje ruský národní charakter. Snaží se zachytit ruskou postmodernistickou společnost.

Viktor Pelevin ve svých dílech popisuje všechno, co se sebou přináší moderní společnost, tedy alkohol, drogy, kokain, reklamu atd. Právě drogy jsou častým motivem, který v jeho tvorbě nalezneme. Kokain „bílý prášek“ zde nahrazuje vodku, která je spojována hlavně s opilstvím ruského člověka. Hlavní hrdina románu Generation P Vavilen Tatarskij se díky drogám dostává do stavu halucinací, kdy ztrácí kontrolu nad sebou samým a zmítá se ve snu. To samé se děje s Omonem, který je zdrogován svými veliteli a následně vyslýchán. Díky omamným látkám mohou velitelé manipulovat se svými studenty nechutným způsobem. Díky drogám se hrdinové ocitají ve snu, který je dalším důležitým motivem. Sen je něco jako jiný svět, je to další časová rovina, ve které se hrdinové nachází.

Téma orientální filosofie je v dnešní době velmi populární a Viktor Pelevin je jejím velkým zastáncem. Bohyně Ištar se objevuje v Generation P, egyptský bůh Ra je obsažen už v samotném názvu Omon Ra a s buddhismem se setkáváme v díle Čapajev a Prázdnota.

Nejdůležitějším společným znakem pro tvorbu Viktora Pelevina je obraz malého člověka. Typ malého člověka (rusky: маленький человек) se objevil v ruské literatuře v první polovině 19. století. V díle A. S. Puškina Přednosta stanice se poprvé v ruské literatuře setkáváme s malým člověkem. V této tradici dále pokračují N. V. Gogol, A. P. Čechov a řada dalších představitelů ruského realismu. Termínem malý člověk v ruské literatuře chápeme představitele nižšího sociálního postavení s neurozeným původem.

⁸² PELEVIN, Viktor. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies, 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 7

Nemá mimořádné schopnosti ani silný charakter, je ale dobrý, nikomu nečiní zlo a je nevinný. Puškin a Gogol vytváří obraz malého člověka, aby připomněli čtenářům, že většina obyčejných lidí je také hodna soucitu a pozornosti. Stejně tak i Pelevin si pro svá díla vybírá typ malého člověka. Začněme hned u románu *Generation P*. Vavilen Tatarskij je obyčejný mladý člověk, který nejdříve studuje techniku, později na Literárním institutu a poté pracuje jako prodavač v krámku a nakonec se z něj stane reklamní textař. „*Tatarskij ostatně nikdy nebyl žádný velký moralista, takže ho spíš než hodnocení toho, co se dělo, zajímal problém, jak přežít. Žádné styky, které by mu snad mohly pomoci, neměl, a tak se k věci postavil tím nejjednodušším způsobem – stal se prodavačem v krámku nedaleko svého bytu.*“⁸³ Po celou dobu Tatarskij neudělá nic, co by bylo v rozporu s obrazem malého člověka. Stane se z něj pracující člověk, který se ocitá v moderním světě.

V povídce *Omona Ra* se hlavní hrdina už od dětství chce stát kosmonautem. Jeho rodiče brzo zemřeli a Omon vyrůstá u své tety. Později se účastní leteckého výcviku, aby zjistil, že všechno byla pouhá lež. Opět se setkáváme s obyčejným člověkem, který si žije svůj život, snaží se uskutečnit si svůj sen a snaží se prožít svůj život tak, jak drtivá většina společnosti.

Viktor Pelevin se ve své tvorbě snaží především zobrazit současného ruského člověka a jeho život v postsovětském Rusku. Jeho knihy vzbuzují vlnu nadšení, ale rovněž neporozumění, či sklízí ostrou kritiku ze strany literárních znalců. Přesto je Viktor Pelevin významnou osobností současného literárního světa a díky svému černému smyslu pro humor, ironii a postmodernímu stylu dokáže zaujmout čtenáře všech věkových kategorií.

⁸³ PELEVIN, Viktor. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies, 2002. ISBN 80-86398-18-8. s. 11

9. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit spisovatele Viktora Pelevina, seznámit čtenáře s jeho tvorbou a ohlasem jeho tvorby nejen v Čechách, ale i v Polsku. Viktor Pelevin je současný ruský autor, jehož díla jsou přeložena do mnoha jazyků a sklízí úspěch po celém světě. Pro svůj nezájem k médiím a veřejnému životu je o to více vyhledávaným a známějším ruským autorem.

Při četbě jeho románů se čtenář mnohdy ocitá ve slepé uličce a musí se k dílu vracet znova. Pelevin si obzvlášť libuje v prolínání časových rovin, kdy se stírá hranice mezi realitou a fikcí. Tyto jevy jsou typické pro postmoderní autory, ke kterým Pelevin bezesporu patří. Postmodernismus je v dnešní době populárním jevem kultury a proniká do různých oblastí společenských věd. Při charakteristice postmoderní prózy bylo nezbytné se opřít o konkrétní úryvky Pelevinových děl a poukázat tak na intertextualitu, parodii, prostupování stylů a žánrů v jeho tvorbě.

Po charakteristice postmodernismu se práce zaměřuje na analýzu konkrétních titulů. Helma hrůzy, Generation P a Omon Ra jsou popisována z hlediska obsahu, kompozice a stylu. Román Helma hrůzy je psaný formou internetové diskuze, kde se hlavní hrdinové ocitli v počítačovém labyrintu a hledají cestu ven. Autor zde poukazuje na problém současné společnosti, kdy lidé propadli technice a virtuálnímu světu. Generation P je příběh o ruské realitě 90. let. Rusko se ocitlo ve světě, kde vládne reklama, alkohol, drogy a mnozí tomuto fenoménu nedokázali odolat. Úplně jiná realita je popisována v románu Omon Ra. Hlavní hrdina žije v SSSR a jeho jediným snem je stát se kosmonautem. Tento sen se mu vyplní, ale pod podmínkou smrti. Román je kosmickou groteskou, pojednávající o sovětské době, kde vše byla pouze velká lež.

Po vydání prvního díla se Pelevin stal terčem mnoha kritiků. Jedni ho obdivovali za jeho typický ruský charakter, který je patrný v jeho dílech, druhí mu vyčítali banálnost a bezbarvost. Pro českého čtenáře je však tento spisovatel zajímavým postmoderním autorem, který píše čtivě a neumí být nudný, hlavně díky aktuálním tématům. V Polsku se o spisovateli vyjadřují rovněž příznivě a s napětím očekávají nové tituly tohoto autora.

Viktor Pelevin zaujal hlavně svým nadhledem, ironií a perfektním obrazem ruské společnosti. V jeho dílech nacházíme orientální kulturu, odkazy na mnoho světoznámých autorů a překvapivě odvíjející se příběhy.

10. Použitá literatura

Prameny

PELEVIN, V. *Čapajev a Prázdnota*. [z ruského originálu přeložil Ondřej Mrázek], Praha: Humanitarian Technologies, 2001. ISBN 80-86398-11-0

PELEVIN, V. *Helma hrůzy*. [z ruského originálu přeložil Libor Dvořák], Praha: Argo 2006. ISBN 80-7203-761-7

PELEVIN, V. *Omon Ra*. [z ruského originálu přeložil Libor Dvořák], Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-28-4

PELEVIN, V. *Generation P*. [z ruského originálu přeložil Libor Dvořák], Praha: Humanitarian Technologies 2002. ISBN 80-86398-18-8

ПЕЛЕВИН, В. *Generation «П»*. Москва: Эксмо, 2007. ISBN 978-5-699-21361-0.

ПЕЛЕВИН, В. *Омон Ра*. Москва: Эксмо-Пресс, 2007. ISBN 978-5-699-22131-8.

ПЕЛЕВИН, В. *Чапаяев и Пустота*. Москва: Эксмо, 2010. ISBN 978-5-699-06501-6.

ПЕЛЕВИН, В. *Шлем ужаса. Креатифф о Тесее и Минотавре*. Москва: Открытый Мир, 2005. ISBN 5-9743-0010-6.

Sekundární literatura

BAUMAN, Z. *Úvahy o postmoderní době*. [z polského originálu přeložil Miloslav Petrušek], Praha: Slon. 2006. ISBN 80-86429-11-3

LYOTARD, J. F. *O postmodernismu: Postmoderno vysvětlované dětem*. [z francouzského originálu přeložil Jiří Pechar], Praha: Filosofický ústav AV ČR, 1993. ISBN 80-7007-047-1.

MALURA, J. *Postmodernismus*. Ostrava: Ateliér Milata. 1994

PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X.

WELSCH, W. *Naše postmoderní moderna*. [z německého originálu přeložili Ivan Ozarčuk a Miroslav Petříček], Praha: Zvon. 1994

ZAHRÁDKA, M. *Ruská literatura XX. století: (literární proudy a osobnosti)*. Olomouc: Periplum, 2003. ISBN 80-86624-08-0.

Periodika

HOFFMANNOVÁ, J. K charakteristice postmoderního textu. *Slovo a slovesnost*. 1992, roč. 1992, č. 53.

Diplomové práce

GAPONENKOVA, Julia. "Alljuzija - korona postmodernizma", ili, Alljuzija v izbrannych proizvedenijach sovremennych russkich avtorov. Diplomová práce. Praha. 2009

Internetové zdroje

BĚHOUNKOVÁ, Marta. *Deamon.cz* [online]. 2003 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://www.daemon.cz/recenze/detail/148>

BĚHOUNKOVÁ, Marta. *Deamon.cz* [online]. 2003 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.daemon.cz/recenze/detail/1556>

BĚLUNKOVÁ, Libuše. Bělko! Strelko! Trhej!. In: *ILiteratura.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15037/pelevin-viktor-omon-ra>

BĚLUNKOVÁ, Libuše. Přelet: Ke skutečným problémům, postmoderno!. *Literární noviny* [online]. 2004, č. 32 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=523&rok=2004&cislo=32

BĚLUNKOVÁ, Libuše. *Recenze: beletrie zahraniční* [online]. 2003 [cit. 2011-11-02]. ILiteratura. Dostupné z WWW: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/10731/pelevin-viktor-capajev-a-prazdnost-1>>.

Csfd.cz [online]. 2001 [cit. 2011-11-02]. Česko - Slovenská filmová databáze. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/296518-generation-p/>>.

Czarodziejski napój Wiktora Pielewina. In: *Głos Rosji* [online]. 2005 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://polish.ruvr.ru/2011/01/22/40799954.html>

DVOŘÁKOVÁ, Iva. Sorokinovi porozumí každý průměrně vzdělaný člověk. *Plav* [online]. 2010, č. 4 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.svetovka.cz/archiv/2010/04-2010-rozhovor.htm>

- FABUŠ. Víc než jen postmoderní mlžení. *Literární noviny*. 2006, roč. 2006, č. 36.
Dostupné z:
http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=2763&rok=2006&cislo=36
- FIALA, Kamil. Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary. In: *Aktuálně.cz* [online]. 1999 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/mff-karlovy-vary/clanek.phtml?id=705605>
- GLANC, Tomáš. Pelevin Viktor: Omon Ra. In: *ILiteratura* [online]. 1. 7. 2002 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15037/pelevin-viktor-omon-ra>
- GLANC, Tomáš. Pelevin: Hrdina naší doby. In: *ILiteratura.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15035/pelevin-viktor>
- GREGOROVÁ, Barbora. *Recenze : beletrie zahraniční* [online]. 2003 [cit. 2011-11-02]. ILiteratura. Dostupné z WWW: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/14819/pelevin-viktor-capajev-a-prazdnost-2>>.
- Chaldea. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2010, last modified on 19. 4. 2011 [cit. 2011-05-31]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chaldea>>.
- IEncyklopedie* [online]. 27. 5. 2007 [cit. 2011-05-31]. Ištar. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/istar/>>.
- MRÁZEK, Ondřej. Jak číst Svatou knihu vlkodlaka (slovo překladatele). In: *Literární noviny* [online]. 2011 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/ondej-mrazek/3348-jak-ist-svatou-knihu-vlkodlaka-slovo-pekladatele>
- O tym, jak Wiktor Pielewin zrobił zombi z hrabiego Lwa Tolstoja. In: *Polskatimes.pl* [online]. 19. 2. 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.polskatimes.pl/artykul/511761,o-tym-jak-wiktor-pielewin-zrobil-zombi-z-hrabiego-lwa,id,t.html>
- RECENZE: Viktor Pelevin, Svatá kniha vlkodlaka. In: *Sarden* [online]. 2011 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.sarden.cz/recenze-viktor-pelevin-svata-kniha-vlkodlaka>
- Reklama. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 24. 8. 2005, last modified on 29. 3. 2011 [cit. 2011-05-26]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Reklama>>.
- RuskoDnes.CZ* [online]. 2006 [cit. 2011-11-03]. Rusko dnes. Dostupné z WWW: <<http://www.ruskodnes.cz/index.php?page=clanek&id=573>>.
- WOYKE, Piotr. Święta księga wilkołaka - Wiktor Pielewin: Brudna bajka o zmiennokształtnych. In: *Książki polter.pl* [online]. 2007 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://ksiazki.polter.pl/Swieta-ksiega-wilkolaka-c8457>

Сайт творчества Виктора Пелевина [online]. 2000 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z:
<http://pelevin.nov.ru/stati/o-nehor/1.html>

11. Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá tvorbou Viktora Pelevina a jejím ohlasem v Čechách. Cílem práce je podat ucelenou charakteristiku Pelevinovy tvorby a zaměřit se na její ohlas nejen v Čechách, ale i v Polsku na základě vybraných děl. Dále se práce věnuje Viktoru Pelevinovi jako postmodernímu autorovi a zjišťuje obecnou charakteristiku postmodernismu, především pak postmoderní literatury. Pro dosažení cíle byl zvolen postup, který vychází z rozboru vybraných děl spisovatele z hlediska literární teorie. Poté následuje nastínění společných prvků a rysů v Pelevinově tvorbě.

První kapitola se věnuje postmodernismu, jeho zařazením do historického kontextu a hlavním charakteristickým vlastnostem. V této kapitole je popsána postmoderní próza z obecného hlediska, která se vyznačuje především intertextovostí a prolínáním časových rovin. Pro Pelevina je typický literární solipsismus, tedy existence pouze vlastního vědomí.

Další kapitola se soustřeďuje na život spisovatele Viktora Pelevina, díky němuž je čtenáři blíže představena jeho osobnost. Sám spisovatel odmítá média a straní se veřejnému životu, což vyvolává o to větší zájem mezi společnostmi. Následující tři kapitoly jsou zaměřeny na rozbor tří Pelevinových děl. V první řadě se práce snaží zachytit román *Generation P*, který je stěžejním dílem tohoto autora a jehož hlavní myšlenkou je vliv reklamy a drog v post-sovětském Rusku. Druhým románem, zahrnutým v práci, je *Helma hrůzy*. Toto dílo vzniklo na základě mýtu *Thése* a *Mínótaura* jako projekt britského nakladatelství. Nejdůležitějším motivem díla je labyrint, ve kterém jsou uvězněni hlavní hrdinové, kteří představují ukázkou toho, jak snadno může být člověk manipulován. Pátá kapitola se věnuje románu *Omon Ra*, který autorovi přinesl celosvětové uznání na počátku 90. let. Totalitní režim, propaganda a kosmický program SSSR jsou hlavními mezníky díla, které dokreslují tragikomický efekt románu.

Další část práce je věnována ohlasu Pelevinovy tvorby v Čechách a v Polsku. Na český ohlas má největší vliv rusista Tomáš Glanc, pro kterého je Pelevin povrchním géniem a ruským hrdinou naší doby. České čtenářské publikum přijalo Pelevina jako autora, který dokázal v dnešní době vystihnout ruského člověka a zaujmout aktuálními

tématy nejen svou rodnou zem. V této kapitole je kladen důraz na různé pohledy a kritiky předních českých literárních vědců, ale také na filmovou adaptaci románu Generation P. Pestřejší a rozmanitější je ohlas v Polsku, kde bylo doposud přeloženo osm jeho titulů. Polské publikum se dělí na dva tábory, jedni Pelevina zbožňují, druzí ho odmítají, ale přesto všichni s napětím očekávají jeho další dílo.

V závěru je shrnutá tvorba Viktora Pelevina a na základě vybraných děl jsou popsány společné znaky Pelevinova díla, ke kterým tato práce dospěla. Společné prvky se týkají zejména témat a motivů, které se opakují napříč celé Pelevinovy tvorby, dále je to volba doby, kde se ve většině případů jedná o post-sovětské Rusko. Dalším společným prvkem je obraz malého člověka, který je charakteristický pro hlavního hrdinu románu Generation P, Čapajev a Prázdnota a Omon Ra. Kapitola se rovněž snaží zachytit jedinečnost a kontroverzní osobnost, jakou je ruský spisovatel Viktor Pelevin.

12. Резюме

Эта бакалаврская работа касается творчества Виктора Пелевина и его отзыва в Чехии. Целью данной работы является полная характеристика творчества Виктора Пелевина и его отзыв не только в Чехии, но и в Польше на основе избранных произведений. Работа сосредоточена на Викторе Пелевине, как авторе постмодернизма и определяет общую характеристику постмодернизма, особенно литературы. Для достижения этой цели был выбран метод анализа избранных произведений с точки зрения теории литературы. Далее было нужно описать общие элементы и черты творчества писателя.

В первой главе данной работы рассматривается постмодернизм, его включение в исторический контекст и типичные черты. В этой главе описана постмодернистская проза в общем смысле, которая выделяется прежде всего интертекстуальностью и переплетанием временных уровней. Для Пелевина типичен литературный солипсизм, то есть существование только собственного „я“.

Вторая глава посвящена жизни писателя Виктора Пелевина, благодаря которой читателю ближе представлена его личность. Сам писатель отказывается от массмедий и общественной жизни, что вызывает больший интерес среди общества. Следующие три главы обращают внимание на анализ трех сочинений Пелевина. В первую очередь работа изображает роман «Поколение П», который является основным произведением этого автора и главной идеей которого является влияние рекламы и наркотиков в пост-советской России. Работа далее занимается романом «Шлем ужаса». Это произведение возникло на основе мифа о Тесее и Минотавре, как проект английского издательства. Лабиринт это важнейший мотив всего произведения. Главные герои, заключенные в лабиринте, представляют пример простой манипуляции человека с человеком. Пятая глава касается романа «Омон Ра», который принес автору всемирное признание в начале девяностых годов. Тоталитарная система, пропаганда, космическая программа СССР являются главными пределами произведения, дополняющие трагикомическое впечатление.

Следующая часть работы сосредоточится на отзыве творчества Пелевина в Чехии и в Польше. На чешский отзыв наиболее влияет русист Томаш Гланц, для которого Пелевин поверхностный гений и русский герой нашего времени. Чешские читатели приняли Пелевина как автора, который сумел постигнуть русского человека и вызвать интерес к современным темам. Разнообразный отзыв в Польше, где было до сих пор опубликовано восемь его сочинений, вызвал огромный интерес. Польская публика делится на две группы, из которых одна не любит Пелевина и вторая отказывается от него, но все таки с нетерпением ожидают его произведения.

Закключение суммирует творчество Пелевина и на основе выбранных произведений описаны общие черты творчества Пелевина, которые были в работе открыты. Общие элементы касаются особенно тем и мотивов, которые повторяются в творчестве писателя. Речь идет прежде всего о выборе периода, который в большинстве случаев ориентируется на пост-советскую Россию. Следующим важным элементом является образ маленького человека, который характерен для героев романов «Поколение П», «Чапаев и Пустота» и «Омон Ра». Эта глава тоже рассматривает самость и противоречивую личность Виктора Пелевина.

13. Summary

This bachelor thesis portrays the work of Viktor Pelevin and its reception by the Czech readers. The main goal of the thesis is to give the most complete characteristics of Pelevin's work and focus on its reception among not only Czech, but also Polish masses based on a few of his selected pieces. In addition the thesis pays a special attention to Viktor as postmodern author and tries to grasp the most general characteristics of postmodernism, especially the postmodern literature. In order to achieve such a goal a procedure from literary theoretical perspective was chosen, which is rooted in deep analysis of his few selected works. Accordingly followed by illustration of common elements and attributes in Pelevin's work.

The first Chapter is about postmodernism, its classification into the historical context and its main characteristics. The postmodern prose is described only in general understanding, which main attribute are intertextuality and time axis's blending. Typical for Pelevin is literary solipsism, thus the sole existence of one's consciousness.

The following chapter focuses on the life of the author. Due to its comprehensive curriculum the reader is closely introduced with the author's personality. It is the writer himself who denies media and avoids public life experience, which arouses the interest among the public in his person and of course his works. The following three chapters are keen on the analysis of three of the Pelevin's selected works. First of all we take a look on the novel "Generation P". It is the cardinal piece of this author and its main thought is the influence of advertisement and drugs in post-soviet Russia. Yet another novel, included in the thesis, is "Helma Hřůzy". This work was based on the myth of Théseus and Minotaur as a project of one of the British publishing houses. The most important motive is the labyrinth, where the main characters are imprisoned and demonstrate how easily one can be manipulated. The fifth chapter is about the third selected novel by Pelevin, namely "Omon ra", which brought the author in the beginning of the nineties worldwide recognition. Totalitarianism, propaganda, and USSR space program are the main turning points, which complete the tragicomical effect of this particular novel.

The next part of the thesis is dedicated to the reception of Pelevin's work among his readers in the Czech Republic and Poland. Tomáš Glanc as the Russian

studies scholar has probably the greatest influence on the Czech reception of Pelevin's works. He dares to call him shallow genius and the Russian hero of modern times. The Czech reader's audiences see Pelevin as an author, who managed to capture the true essence of the modern Russian man and somebody who draws an attention to current topics not only to people from his motherland. This chapter emphasizes different points of view and critics primarily of Czech literary scholars, but also on the film adaptation of the "Generation P" novel. More vivid and various is the reception among Polish readers, where already eight of Pelevin's books were translated. However, the Polish audience is divided into two groups. One admires everything that Pelevin writes. Whereas, the other denies to admit Pelevin as a writer and detests all of his work. Nonetheless both groups await with impatience and excitement his new pieces.

The conclusion of this bachelor thesis summarizes the work of Viktor Pelevin and according to the selected literature we are able to describe common aspects of Pelevin's work, which this thesis has reached. The common aspects can mainly be seen in the reoccurring motives, such as the choice of the time period, which is in most cases the post soviet Russia. Another common feature that all the books somehow share is the picture of hollow man, which is typical for the main character of the novels like "Generation P", "Čapajev a Prázdnost" and "Omon Ra". This chapter also attempts to unravel the unique and controversial personality, which without a doubt the Russian writer Viktor Pelevin is.